

Česká lesnická akademie Trutnov
střední škola a vyšší odborná škola

DĚJEPIS

Název: **003_2_Starověk – starověká Mezopotámie – prezentace**

Obor: 41-45-M/01 Mechanizace a služby

Ročník: 1.

Autor: Ing. Jiří Franc

Obsah

- 1. Úvod**
- 2. Starověké státy**
- 3. Starověká Mezopotámie**
- 4. Mezopotámie ve 20. - 21. století – vliv na dění v Evropě a ve světě**

1. Úvod

- **Starověk začíná obdobím vzniku prvních státních útvarů v cca 4. - 1. tisíciletí př. n. l., kdy se také objevuje zaznamenávání informací pomocí písma.**
- Období starověku **mnohde plynule navazovalo na pravěk, ale na mnoha místech vůbec neproběhl** – to je i příklad např. našeho území.
- První státy vznikají právě **v oblastech, kde člověk nejdříve přešel k zemědělství.**
- Na konci 4. tis. př. n. l. vznikají **dvě nejstarší civilizační centra** a první města:
  - **v Mezopotámii** (oblast mezi řekami Eufrat a Tigris) a
  - **v Egyptě** (v údolí Nilu)
- Nejvýznamnější starověké státy vznikaly nejprve **v teplém klimatu kolem velkých řek** – vedle Mezopotámie a Egypta i v Indii v povodí Indu a v Číně v povodí Žluté řeky.
- **Pro vývoj evropské a světové kultury jsou zásadní starověké civilizace Řecka a Říma**, svým vznikem významně spojeny s blízkostí moře.
- **Konec starověku** = zánik západořímské říše roku **476**.

2. Starověké státy

- **Státy v povodí velkých řek**
  - Starověké státy Mezopotámie
  - Starověký Egypt
  - Státy v Indii a Číně
- **Starověká Syropalestina**
- **Antické státy**
  - Starověké Řecko
  - Starověký Řím

3. Starověké státy Mezopotámie

- **Mezopotámie** (z řec. Mesopotamia „země mezi řekami“ nebo „meziříčí“. Syrsky „země řek“) je označení pro oblast mezi řekami Eufrat a Tigris, zejména na jejich středním a dolním toku.
- Mezopotámie je součástí tzv. úrodného půlměsíce.
- V severní části Mezopotámie - **Asýrii** – je dostatek dešťových srážek, jižní část - **Babylónie** - je co se týče vláh závislá na každoročních záplavách.
- Pro místní zemědělce bylo tedy životně důležité budovat odvodňovací i zavodňovací kanály, hráze a nádrže na uchování vody pro období sucha.
- V Mezopotámii se pro člověka poprvé v dějinách stává domovem město = je to počátek dlouhého období v dějinách, kdy příroda přestává být příbytkem lidí a stává se v podstatě pouze zdrojem surovin ...

Povodí řek Euftrat a Tigris, které vytyčují Mezopotámii. **V dnešní době její území zhruba odpovídá Iráku, severovýchodní Sýrii, jihovýchodnímu Turecku a jihu Iránu.**

- Základem mezopotamského zemědělství bylo pěstování obilí (ječmene a pšenice), dále sezamu, cizrny, zeleniny, ovoce, oliv, na severu vinné révy a na jihu datlových palm.
- Z domácích zvířat byly chovány ovce a kozy, prasata a osli a koně. Významnou úlohu hrál také **rybolov**.

- **V rámci řemeslné výroby** zejména **vynikalo** zejména kovotepectví a šperkařství.
- Do okolních zemí se také **vyvážely** vlněné barvené tkaniny, keramika a sklo.
- Dovážel se nedostatečný kámen, dřevo a kovy.
- Jedinými široce dostupnými surovinami byly hlína a rákos.

Víte, která strategická surovina je hlavním vývozním artiklem oblasti Mezopotámie dnes?

**Tigris u Diyarbakiru (JV Turecko)
- 100 km od pramene je již
řekou důležitou pro zemědělství**

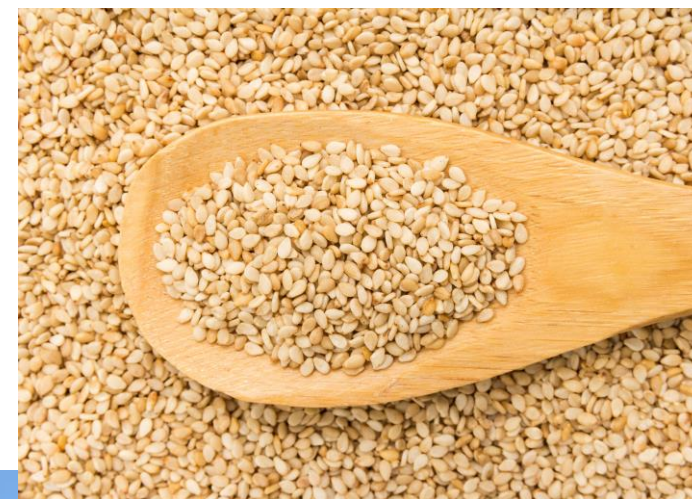

**Tigris poblíž města Bajdží v sev. Iráku –
rozsáhlé háje datlové palmy**

Eufkrat poblíž města Rakka v severní Sýrii

Sezam indický (*Sesamum indicum*) jednoletá bylina výšky až 2 m zdomácněná v tropech celého světa. Semena obsahují asi 50 % tuku a 20 % bílkovin. Používají se přímo nebo v podobě pasty (tahina, tahiny) či oleje. Nejčastěji bývá tahina spolu s cizrnou, citronem, česnekem, chilli a dalšími ingrediencemi součástí hummusu a nebo jako omáčka k falafelu.

Cizrna beraní (*Cicer arietinum*) také římský hrách - jednoletá vzpřímená rostlina z čeledi bobovitých výšky až 1 m s hlubokým kořenovým systémem. Lusk obsahuje 1–2 semena. Jeden ze základů blízkovýchodní kuchyně. Cizrna se používá především pro vaření. Nejznámějšími pokrmy z cizrny je **hummus** a **falafel**.

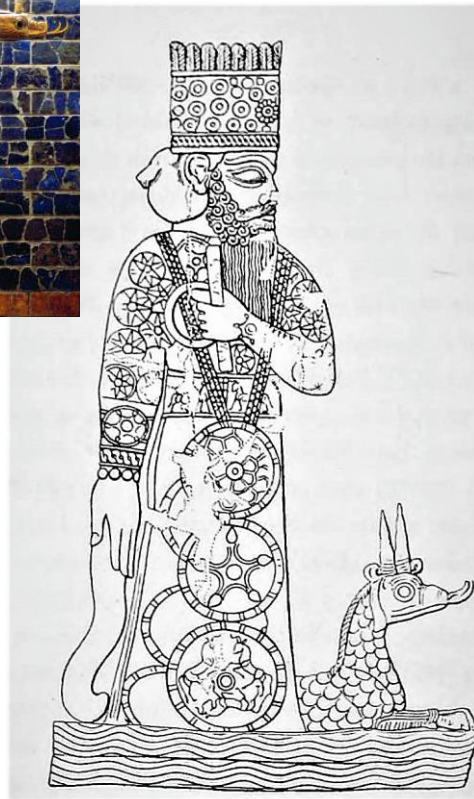

Náboženství a mytologie

- Mezopotámské náboženství uctívalo **množství bohů** s lidskou podobou a vlastními úlohami:
  - vládce bohů **Enlil** (v Babylónii **Marduk**, v Asýrii **Aššur**),
  - bohyně **Inanna (Ištar)** - spojována s láskou, krásou, plodností, spravedlností a politickou mocí,
  - sluneční bůh **Utu-Šamaš**,
  - měsíční bůh **Nanna (Sín)**,
  - bůh vody a vědění **Enki-Ea**,
  - bůh plodnosti, pastýřů a zemědělců **Dumuzi-Dúzu**.
- **Za božstva byly považovány také řeky.**
- Existovala **víra v božské ochránce lidí.**

- Ústředními místy kultu byly **chrámy považované za vlastnictví božstva a kněží byly jeho správci a služebníky.**
- **Rituály** zahrnovaly modlitby, očišťování, usmiřování a obětování bohům.
- Používaly se **věštecké praktiky**: astrologie, hádání z vnitřností, výklad snů.
- Významným svátkem byla **slavnost nového roku**, spojená se **symbolickou svatbou krále s bohyní Innanou**, pro zajištění plodnosti a hojnosti v příštím roce.
- Významným pramenem znalostí o mezopotámském náboženství, především o mytologii, jsou eposy: **Enúma eliš** a **Epos o Gilgamešovi**.

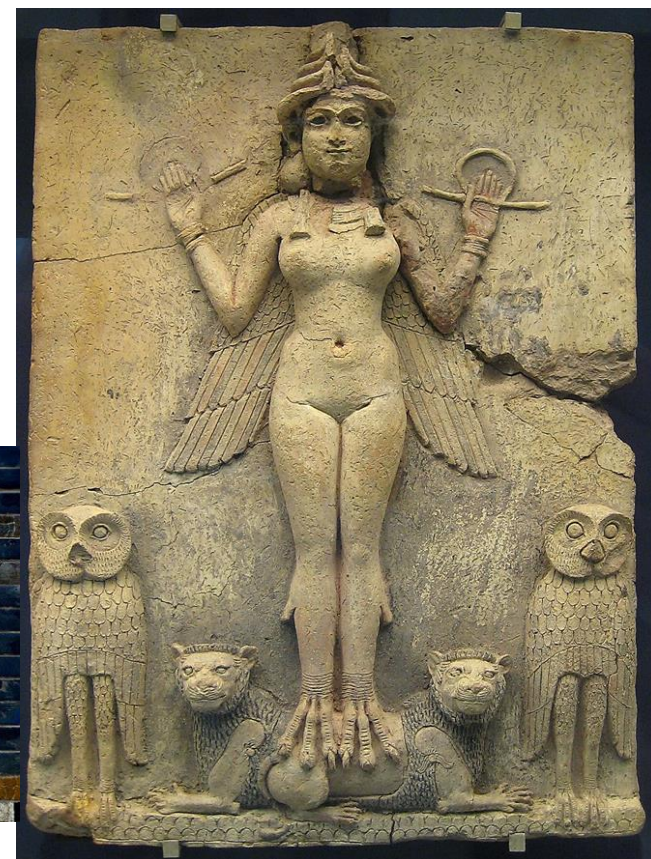
Marduk byl patronem města Babylonu a nejvyšším bohem Babylonie. Symbolem byl drak.

Enlil (jméno znamenalo „pán vzdušného prostoru“ nebo „bůh vzduchu“) byl králem země a nebe. Tvůrce i ničitel a „vládce osudů“.

Inanna (Ištar) se objevuje v mýtech nejčastěji ze všech sumerských božstev. Nazývána také Královna nebes, Matka plodného prsu, Světlo světa, Matka božstev a řeka života. Symbolem lev a osmicípá hvězda.

Hrdina nesoucí lva (Gilgameš?)
Novoasyrské období, 8. stol. př. n. l

Epos o Gilgamešovi - 2. tis. př. n. l. líčící dobrodružství sumerského krále Gilgameše. **Často je považován za nejstarší dochované epické dílo světové literatury.** Většina nalezených částí pochází z Ninive z knihovny krále Aššurbanipala.

Obdobné eposy o Gilgamešovi můžeme najít i u dalších národů Blízkého východu. Překlady a úpravami docházelo ke změnám a některé verze se výrazně liší – mělo by se spíše mluvit o „eposech o Gilgamešovi“.

Ústřední myšlenkou první části je chvála přátelství, v druhé části je to věčná touha po nesmrtelnosti.

„Kam běžíš, Gilgameši? Život, jež hledáš, nenalezneš!“

Gilgamešova snaha je marná. Nesmrtelnost mu vždy proklouzne mezi prsty. A tak se na konci vrací do svého města Uruku a kochá se hradbou, kterou na začátku eposu nechal vystavět. Dílo tak končí stejně, jako začalo.

Tabulka s částí eposu psaná v akkadštině

Báje o potopě světa

- Existuje asi **270 podobných příběhů** – od Austrálie, přes Rusko, Evropu, Afriku po severní Ameriku.
- **Společné rysy:** zničení vodou, božská příčina, varování předem, záchrana jen několika lidí, záchrana zvířat, k záchraně použito plavidlo. **Je možné, že by tyto pověsti pocházely jen z kontaktů místních obyvatel s křesťanskými misionáři, kteří je seznámili z příběhem z Bible (Genesis 6,17 - 7,5)?**
- **Nejblíže k biblickému zpracování potopy světa má mezopotamské vyprávění**, které je součástí Eposu o Gilgamešovi. „Noe“ se v nich jmenuje **Utnapištim** a přežil s manželkou potopu a dokonce pak od bohů obdržel nesmrtelnost. Zápavy zde byly poměrně častou událostí – např. rychlé tání sněhů na horních úsecích obou řek. Některá z podobných starověkých záplav mohla sloužit za námět pro uvedené legendy.

Epos o Gilgamešovi - 11. tabulka

Utnapištim v odpověď na otázku, jak se mu dostalo věčného života, vypráví Gilgamešovi o potopě, kterou přežil. Epizoda o potopě neměla původně s eposem o Gilgamešovi nic společného. Byla včleněna jen proto, aby vysvětlila, jak smrtelný člověk, původně šuruppacký král Uta-napištim, byl vzat mezi bohy a dosáhl nesmrtelnosti (příběh se stal později inspirací pro popis biblické potopy i Noemovy archy).

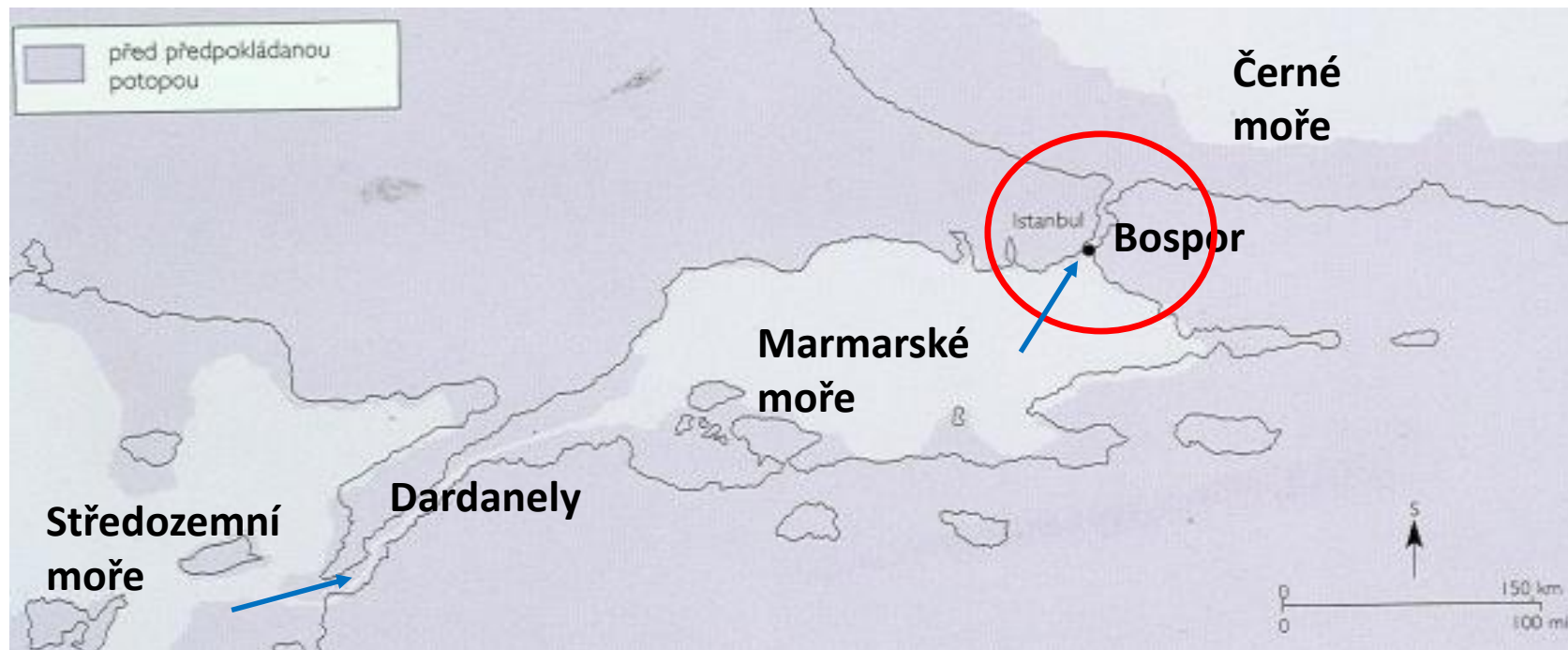
Muži šuruppacký, synu Ubara-tutua, strhni dům, vystav loď, bohatství zanech, život vyhledej! Majetek v nenávisti měj, život zachovej! Všechno sémě živoucí uveď do lodi! A lodi té, již postavíš, nechť vyměřeny jsou rozměry její. Nechť stejná je šířka i délka její!

Nový pohled přinesl **výzkum amerických geofyziků, Williama Ryana a Waltera Pitmana v oblasti Černého moře**, kde bylo před 7600 lety **sladkovodní jezero** a příznivé podmínky pro život zemědělců. **Vědci předpokládají katastrofu asi v polovině 6. tisíciletí př. n. l.**, kdy hladina jezera byla asi 150 m pod hladinou moře. Táním ledovců na konci doby ledové došlo k vzestupu hladiny světového oceánu a vody Středozemního moře se začaly valit přes Dardanely do Marmarského moře, kde úzký pruh pevniny odděloval jezero a moře.

Poté možná **zemětřesení** rozlomilo pruh pevniny a **slaná voda se přes Bospor přelila do sladkých vod jezera**.

Do Černého moře proudilo odhadem po dva roky asi 16000 m³ vody denně. Hladina jezera se tak denně zvedala asi o 15 cm až dosáhla současné výšky.

Na dně Černého moře se potvrdily **zbytky zemědělského osídlení, nyní v hloubce kolem 9 m**. A protože výzkum ještě zdaleka není u konce, zdá se, že předpoklad Rayna a Pitmana nelze jen tak opominout ...

Epos Enúma eliš – datace nejasná, pravděpodobně kolem 1100 př. n. l.

- **Enúma eliš** („Když nahoře“) je jeden z nejdůležitějších a nejsložitějších akkadských mýtů. Jde o **ucelený výklad tehdejší kosmogonie (představy o vzniku vesmíru a světa)**. Vystupují v něm pouze bohové. Jako posvátný text se recitoval se při oslavách Nového roku v Babylónu. Původní jméno je neznámé, spis dostal **název podle prvních slov**. Cílem tohoto díla je **vysvětlit povýšení Marduka na hlavního boha**.

I. Tabulka

*Když nahoře nebesa nebyla pojmenována,
dole země jménem nebyla zvána,
tu prastarý Apsú, jejich zploditel,
a životodárná Tiámat, rodička veškerenstva,
své vody smísili dohromady.*

*Nevynořily se pastviny, rákosové houští nebylo vidět.
Když žádný bůh se ještě neobjevil,
jménem nebyl nazván, osud žádnému nebyl určen,
tu z jejich lůna bohové byli stvořeni.*

[a tak dále ...](#)

Zdroj:
Mýty staré Mezopotámie: Sumerská, akkadská a chetitská
literatura na klínopisných tabulkách, Odeon, Praha 1977

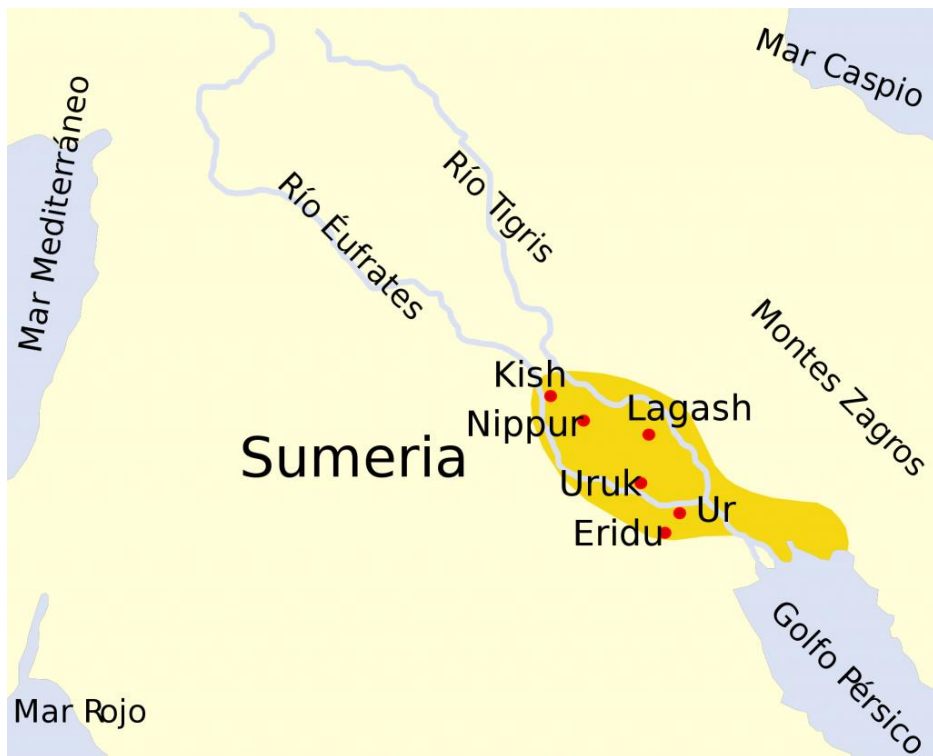
3.1) Sumer (sumerské městské státy) 3200-2000 př. n. l.

- Na přelomu 4. a 3. tis. př. n. l. zakládají **Sumerové v jižní Mezopotámii první městské státy: Ur, Uruk, Eridu, Nippur, Lagaš, Kiš, ...** – soudí se, že největší ovládaly území cca 3000 km² (zhruba 6x plocha Prahy) a měly až 40 000 obyvatel. Města byla **chráněna hradbami** (např. v Uruku měly téměř 10 km a výšku až 12 m).
- Později řada dalších mezopotamských národů ze sumerské kultury čerpala – **vynález kola, hrnčířského kruhu a vozu taženého zvířaty.**
- **Zpočátku mělo důležitou úlohu shromáždění obyvatel** = volili se úředníci spravující město.
- Postupně převzal nejvýznamnější postavení kněz chrámu, který byl zasvěcen bohu ochraňujícímu město. Chrám se stal hospodářským i politickým centrem města = **chrámové hospodářství** (kněží rozdělovali sklizeň).
- **Časté konflikty mezi městskými státy**, vedly k posilování vlivu **vojevůdců**, kteří se často zmocnili vlády ve městě a stali se **králi**. Byli pokládáni za zástupce boha na zemi a ve svých rukou **spojili moc náboženskou, politickou i hospodářskou**. Formu vlády označujeme jako **despocie** = neomezená moc panovníka. Královský palác se stal hospodářským i politickým centrem města = **palácové hospodářství** (panovník rozděloval sklizeň).

- **Historii Sumeru**, po celou dobu své existence rozdrobeného do mnoha městských států by bylo možné ve zkratce charakterizovat za **jako sérii válečných konfliktů**.
- Např. státy (města) **Umma a Lagaš mezi sebou vedly více než stoletou válku** o úrodnou zemi kolem zavlažovacích systémů = je to **první historicky doložená válka**.
- K útoku používali sumerští vojáci nejčastěji **bojové sekery, dýky, kopí, luky a šípy, nosili měděné helmy, plstěné pláště a kožené suknice, štíty**, používali již dokonce **válečné vozy**.
- **Při obléhání byly budovány rampy z hlíny** dosahující výšky hradeb.

- Sumerům je připisováno prvenství v použití písma – piktografické písmo se používalo od cca 3500 - 3000 př. n. l.
- Kolem roku 2700 př. n. l. se objevuje klínové písmo.
- Znaký byly většinou **vytlačované rákosovým pisátkem do hlíny** ve formě tabulek, která mohla být následně **vypálena**.
- **Sumer je také kolébkou metrologie** – byla **vytvořena soustava měř a vah**, i když ještě nebyly zcela unifikované.

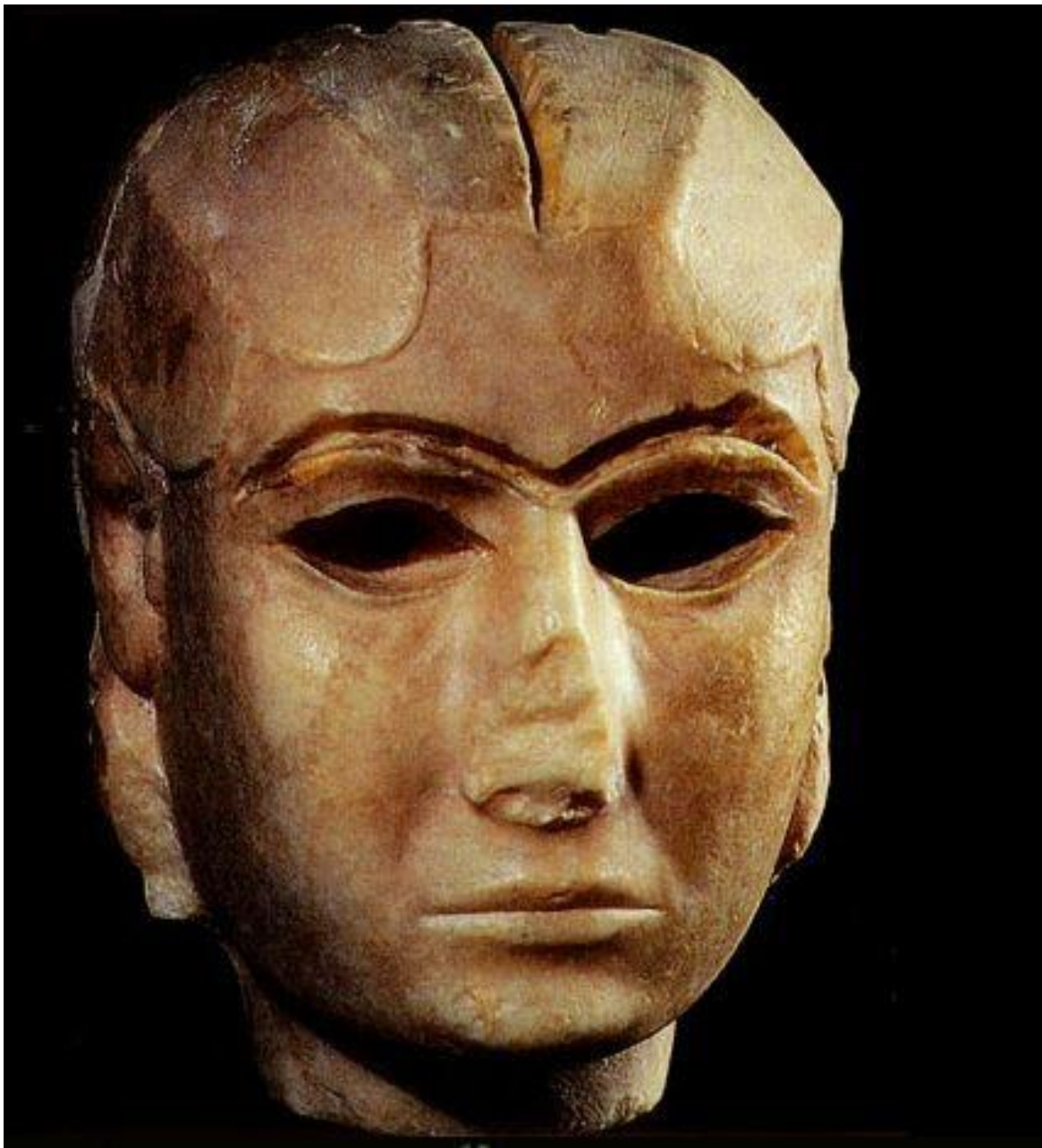
**Vápencová tabulka s
piktografickým písmem. Seznam
jmen otroků - ruka v levém horním
rohu reprezentuje vlastníka.**

Význačnou lokalitou pro poznání nejstarších dějin Mezopotámie je Uruk. Množství archeologických nálezů přinesl na počátku 20. století průzkum posvátného areálu zasvěceného bohyni Inanně/Ištar („Dům nebes“).

K významným uměleckým dílům (staro)sumerského období patří mramorová plastika ženské hlavy, nazývaná **“dáma z Uruku”** / „**dáma z Varky**“ (Uruk = arabsky Warka), datováno **3200-3000 př. n. l.**

Cca 20 cm vysoká busta ženy - možná bohyně Inanny/Ištar.

V dubnu 2003, v chaosu počátku tzv. druhé války v Zálivu (2003-15), byla spolu s dalšími vzácnými exponáty ukradena z bagdádského muzea.

Našla se nepoškozena téměř po půl roce a je opět vystavena v [Iráckém muzeu v Bagdádu](#) znovuotevřeném roku 2015. Na jehož úvodní webové stránce čtete text, který ani v nejmenším nepřehání:

„Dějiny Iráku jsou v mnoha ohledech dějinami celého lidstva. Obrovská sbírka Iráckého muzea vypráví epický příběh lidské civilizace, od nejranějších osad až po vzestup a pád obrovských říší.“

Naleziště **Tell Asmar** - **sošky prosebníků**, sádovec a vápenec, z období **2900 př. n. l. - 2350 př. n. l.** Výška 21 cm - 72 cm. Poklad objeven poblíž oltáře v chrámu zasvěceném božstvu plodnosti. Sošky mají formální vzezření, strnulé držení těla a v tvářích výraz náboženského vytržení - nevyslovitelné úcty či snad dokonce bázně - v přítomnosti božstva.

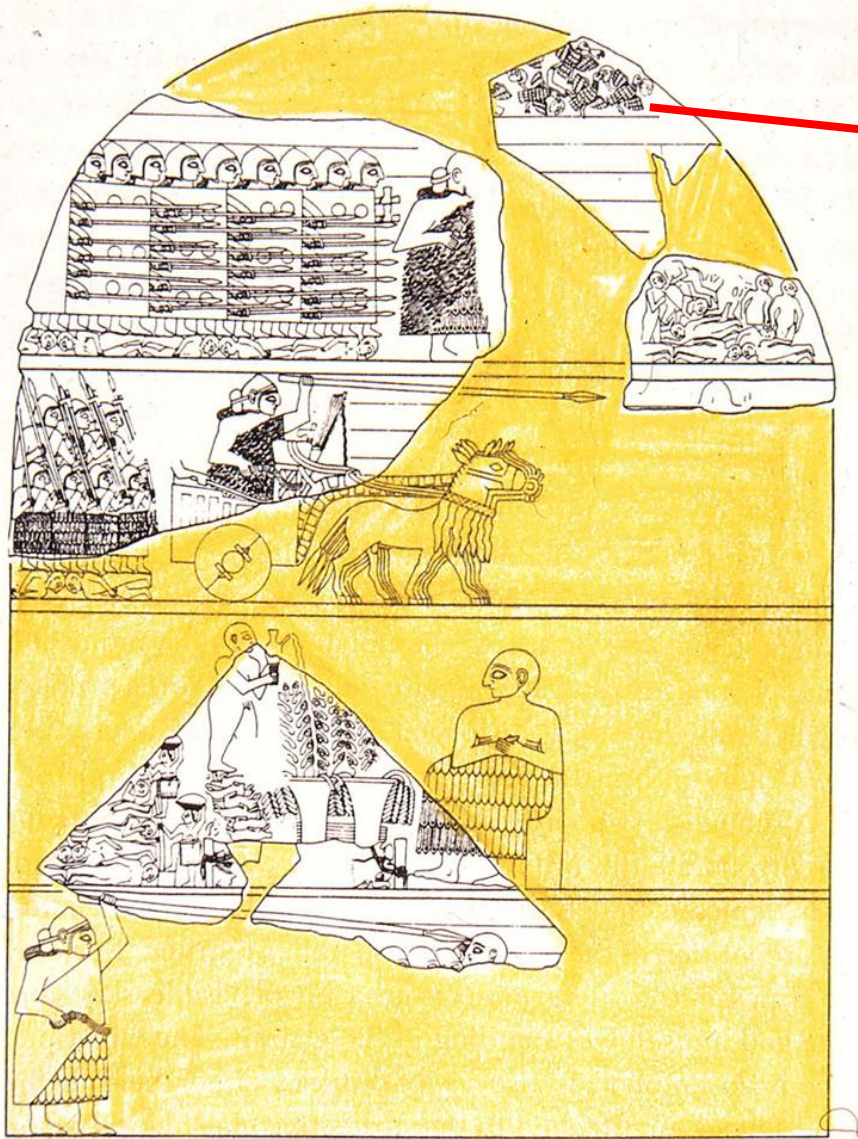

Pozn. **tell** (hebrejsky = mohyla) je **typickou blízkovýchodní archeologickou lokalitou** (Libanon, Sýrii, Izrael a Turecko). Jde o **pahorek, vzniklý dlouhodobým osídlením místa a nahromaděním pozůstatků předchozích sídel**. Na obrázku Tel Megido v severním Izraeli (odkryto 26 vrstev osídlení), místo, které po stovky let umožňovalo kontrolu nad hlavní cestou mezi Egyptem a Mezopotámií. **Předpokládá se, že město zažilo více bitev než jakékoli jiné místo na světě.**

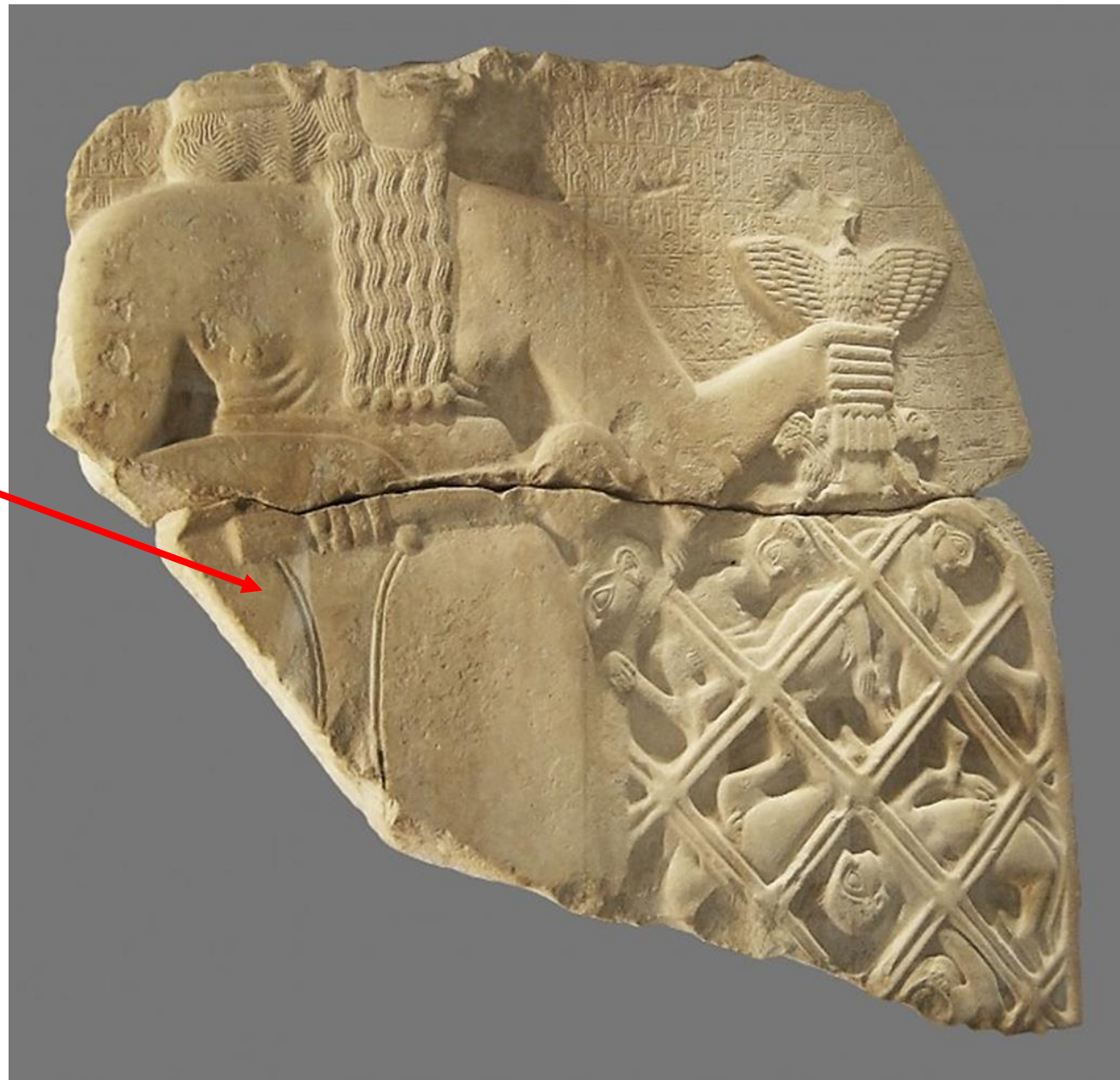
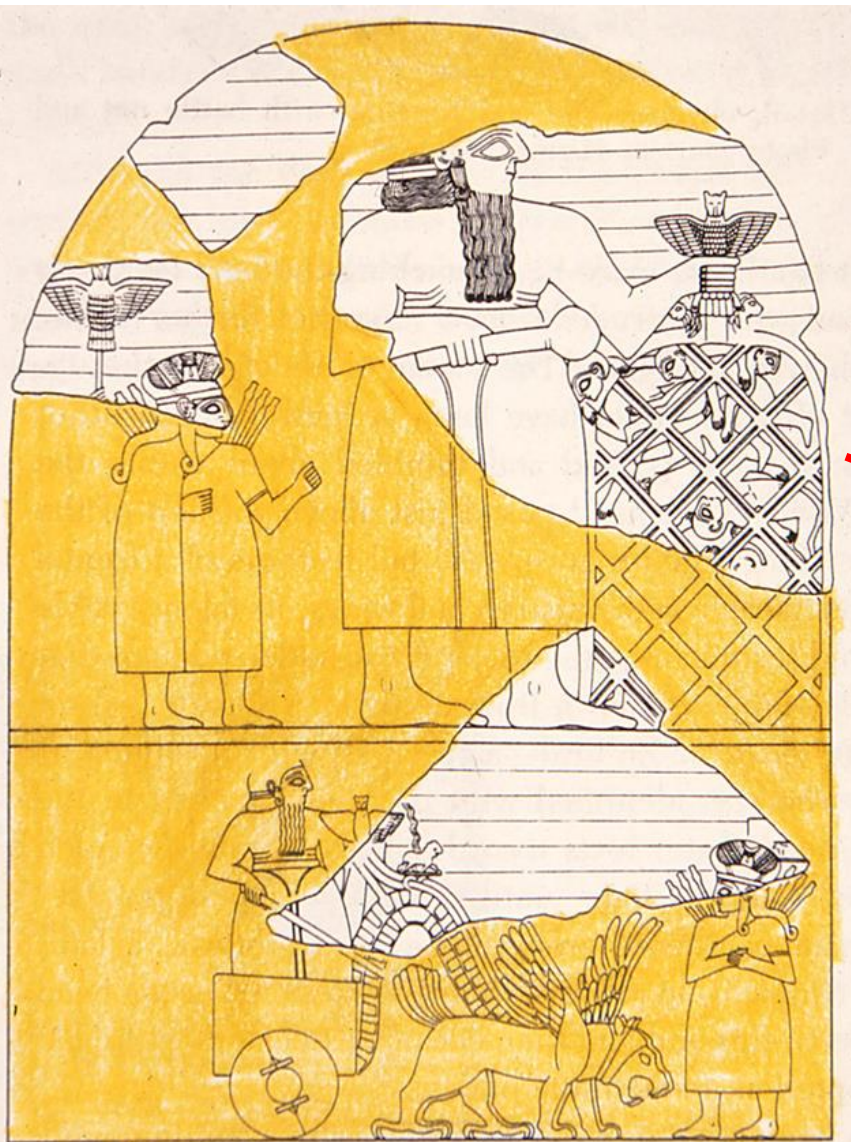
Pro křesťany je Megiddo (biblický Armagedon, Zjevení 16, 16) synonymem konce světa, místem poslední bitvy mezi silami dobra a zla.

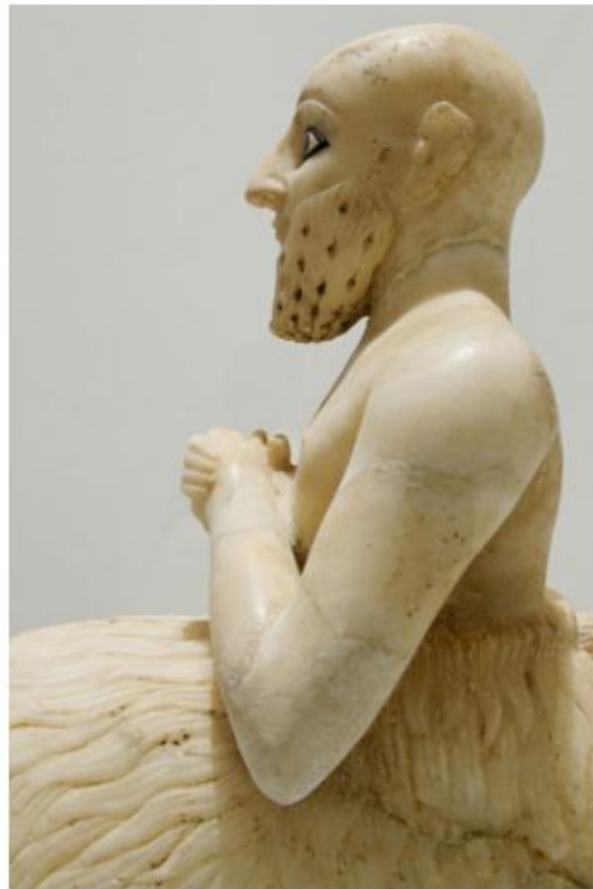
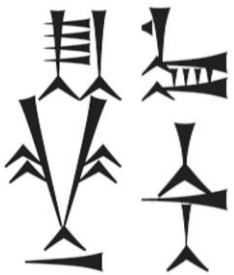
Tzv. **Supí stéla z Lagaše** – vápenec, 1,8 x 1,3 m, **2600-2350 př. n. l.** oslavuje vítězství **městského státu Lagaš** nad svým sousedem, státem Umma. Ukazuje různé bitevní a náboženské scény a je pojmenována po supech klovající těla padlých nepřátel, které lze vidět v jedné z nich. Zachováno pouze několik úlomků.

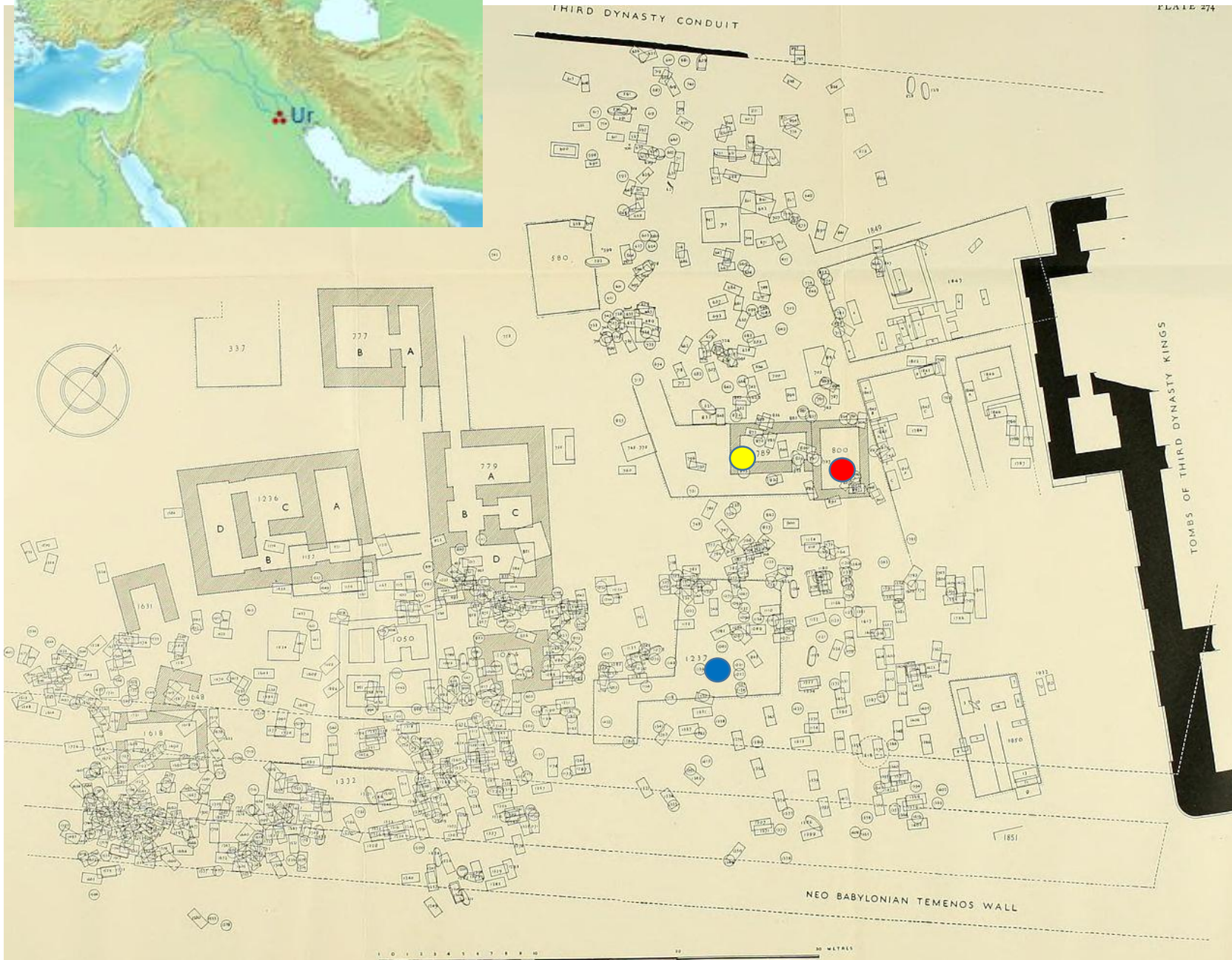
Na tomto úlomku Ningirsu (Ninurta), hlavní bůh Lagaše a zároveň bůh války, drží síť plnou přemožených nepřátel.

Socha modlícho se muži jménem Ebih-II, dozorce starobylého **městského státu Mari** (dnes východní Sýrie), cca 2400 př. n. l. Je vyroben ze sádrovce, s vložkami břidlice, ulit a lapis lazuli. Výška 50 cm. Socha byla objevena v chrámu bohyně Ištar.

Dalším významným městským státem byl Ur, na jehož místě bylo ve 20. letech 20. století **objeveno rozsáhlé pohřebiště** - datováno **2600 – 2450 př. n. l.**

Přes 2000 hrobů, 16 z nich označováno jako **"královské"**.

Součástí "výbavy" hrobů byli také **strážé, sloužící, hudebníci, býci, osli, usmrcení, jako doprovod na "onen svět"**.

V největším hrobě pohřebiště (PG 1237) bylo nalezeno **74 koster**, z nichž **68 patřilo ženám** – nálezy malých nádobek mohou poukazovat na vypití jedu.

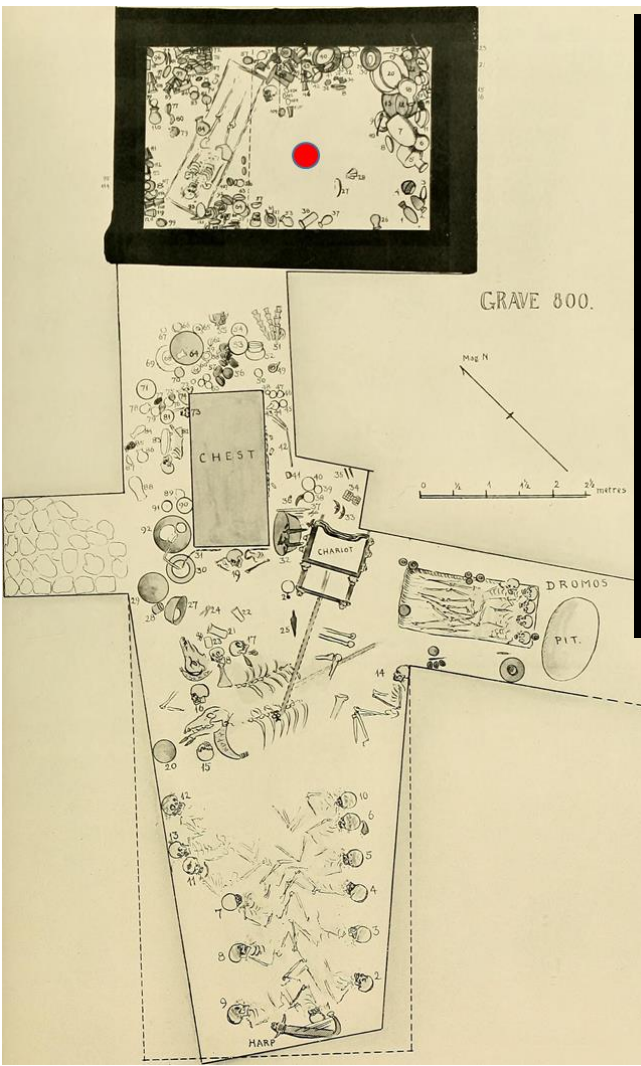
Někteří jedinci zřejmě zemřeli po tupém úderu do hlavy. Polohy všech těl působí klidně.

Vykopávky pohřebiště v Uru vedl Sir Charles Leonard Woolley (1880 - 1960) Brit uznávaný jako jeden z prvních „moderních“ archeologů. Vykopávky metodickým způsobem popsal a používal je k rekonstrukci starověkého života.

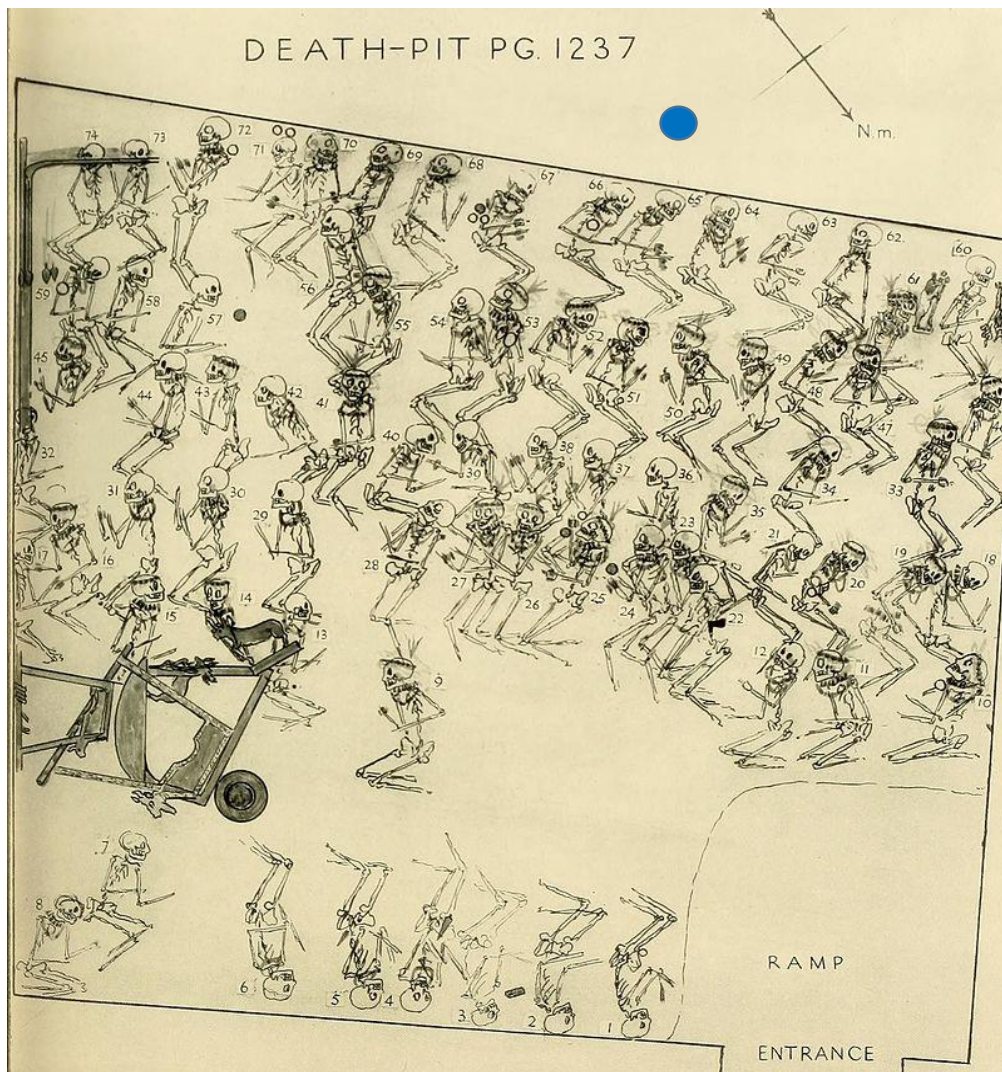

Hrob královny Puabi (Pu-A-Bi znamená „Slovo mého otce“), označení PG 800. Zcela neporušený 12x4 m, pozůstatky královny, služebnictva (ozbrojenci, ženy), povozu, spřežení a bohatství šperků ze zlata, stříbra, lapis lazuli, karneolů a achátů. Identitu královny potvrzuje pečetní váleček s jejím jménem.

Hrob PG 1237 zvaný „**Velká jáma smrti**“ – soška **Beran ve křoví** - dřevo, zlato, lazurit, měď, skořápky - 45 cm (dvě téměř identické sošky, které pravděpodobně stály proti sobě. Označení podle biblického textu v Genesis 22, 13 (Obětování Izáka).

Hrob PG 789 tzv. „Královský hrob“ ● – pohřben král Meskalamdug (jméno znamená „hrdina dobré země“).

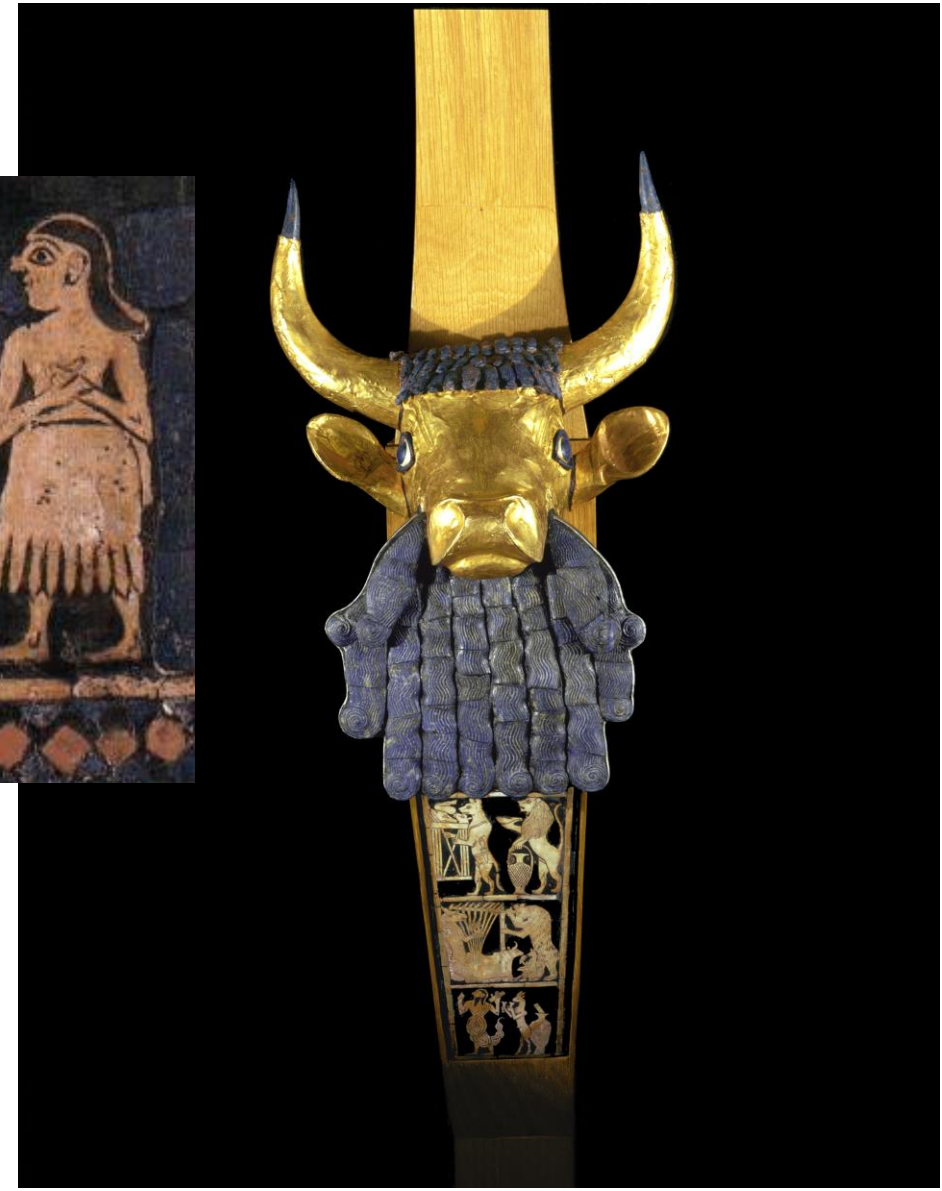
Zlatá přilba a dýka krále Meskalamduga

Pohřební dispozice hrobu PG 789 - rekonstrukce

Na pohřebišti byly nalezeny hudební nástroje – lyry. Sumerský znak pro lyru znamená také „chválit“. Hudebníci při hře na tyto rafinovaně zdobené nástroje pravděpodobně často opěvovali své chlebdárce.

Král vyzbrojený sekerou

Královská bitevní sekera zdobená zlatými pásy, délka je 47 cm

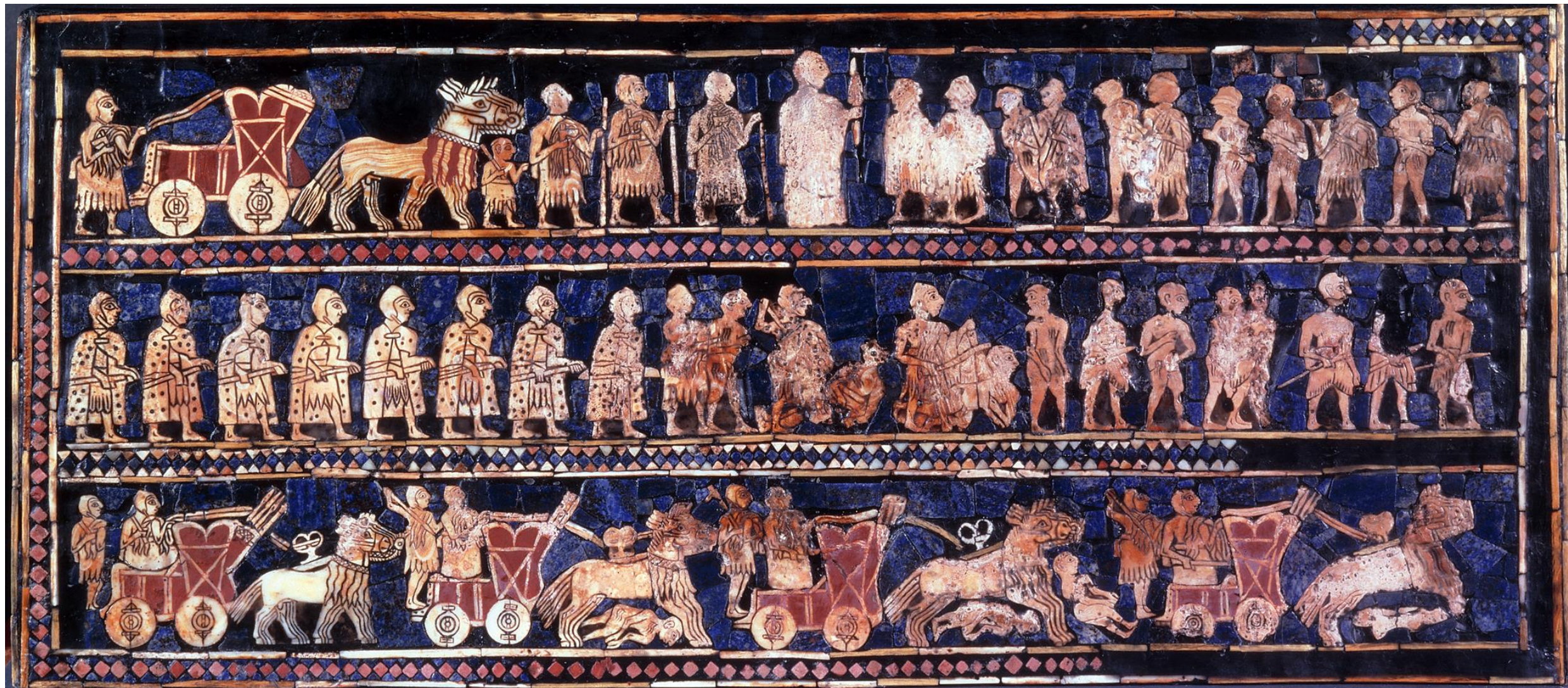
Další typickou formou sumerského umění jsou polychromované (mnohobarevné) mozaiky. Nejznámější z nich je **tzv. standarta z Uru**, objevená v jedné z královských hrobek.

Dřevěná truhlice - možná rezonanční deska hudebního nástroje - o rozměrech cca 22 x 50 cm, je na obou stranách zdobena mozaikou (perleť, lapis lazuli, červený vápenec).

Účel předmětu není dosud znám.

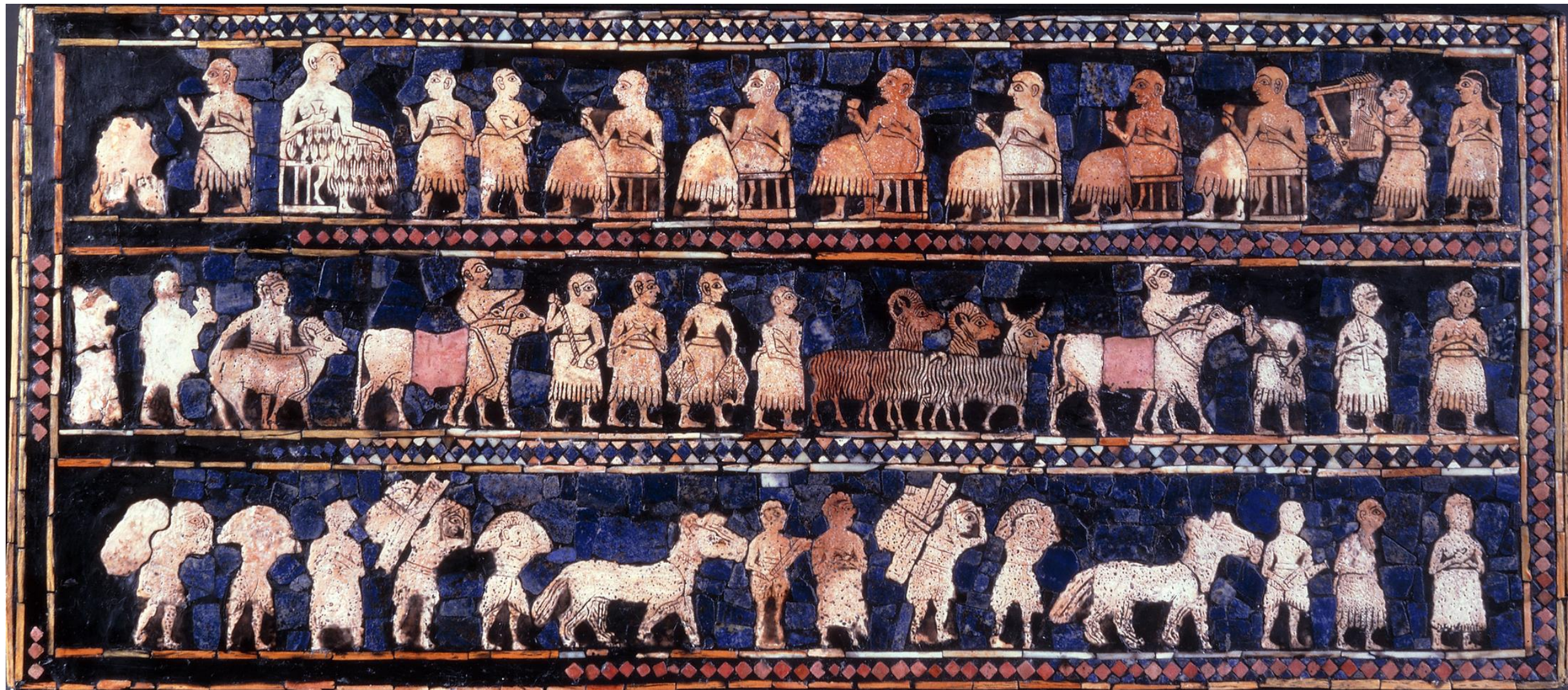
Soudí se, že jedna strana představuje mír a druhá válku.

Válečná strana standarty - vojáci, průvod zajatců je předváděn před krále, válečné vozy přejíždějící přes těla padlých nepřátel - to je v sumerském umění častý motiv vítězství / porážky).

Mírová strana standarty - přípravy na hostinu a hostina samotná – král sedící v čele svých dvořanů.
Muž v pravém horním rohu nese hudební nástroj - lyru ozdobený hlavou býka. Na spodním pásu
snad doprava válečné kořisti.

Ur byl podle biblické tradice byl rodištěm Abrahama (arabsky Ibráhím), praotce židů, muslimů a křesťanů.

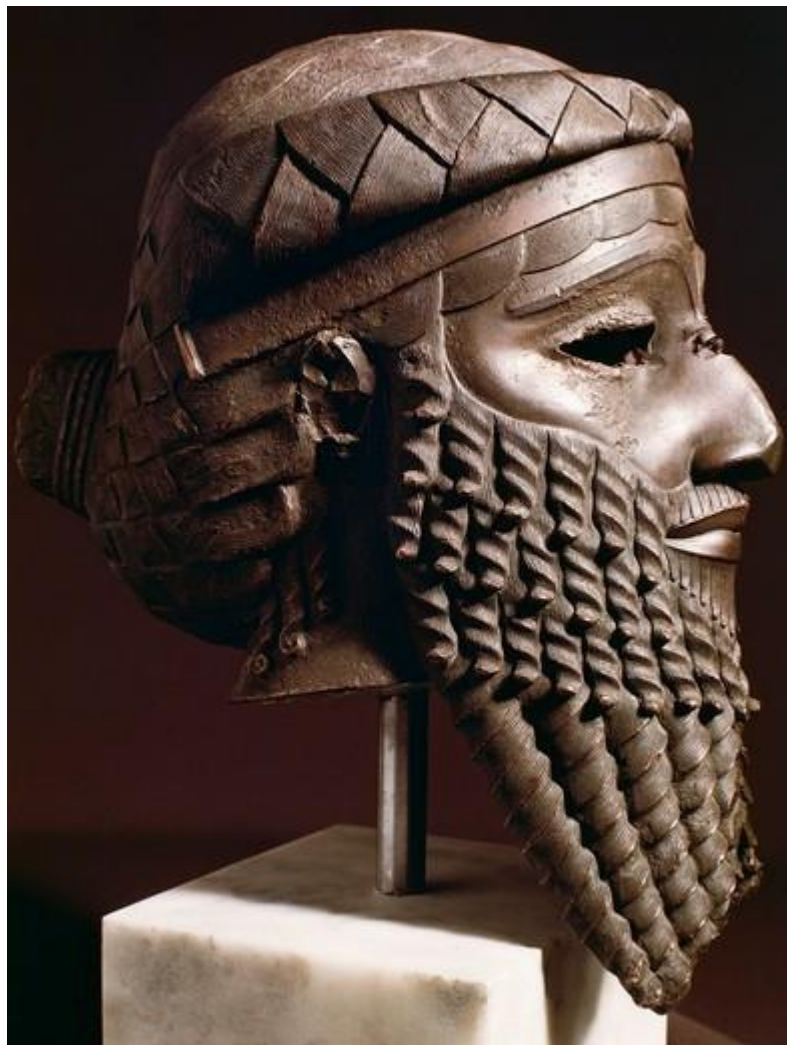
Pečetní váleček a jeho otisk

Na lokalitách starověké Mezopotámie byly často nalézány **tzv. pečetní válečky**. Malé kamenné válce s vyrytou "formou", která po obtisknutí do nevypálené hliněné tabulky vytvořila drobný reliéf. **Používaly se namísto podpisu** až do počátku našeho letopočtu - např. byly používány k notářskému ověření nebo potvrzení většího počtu hliněných dokumentů.

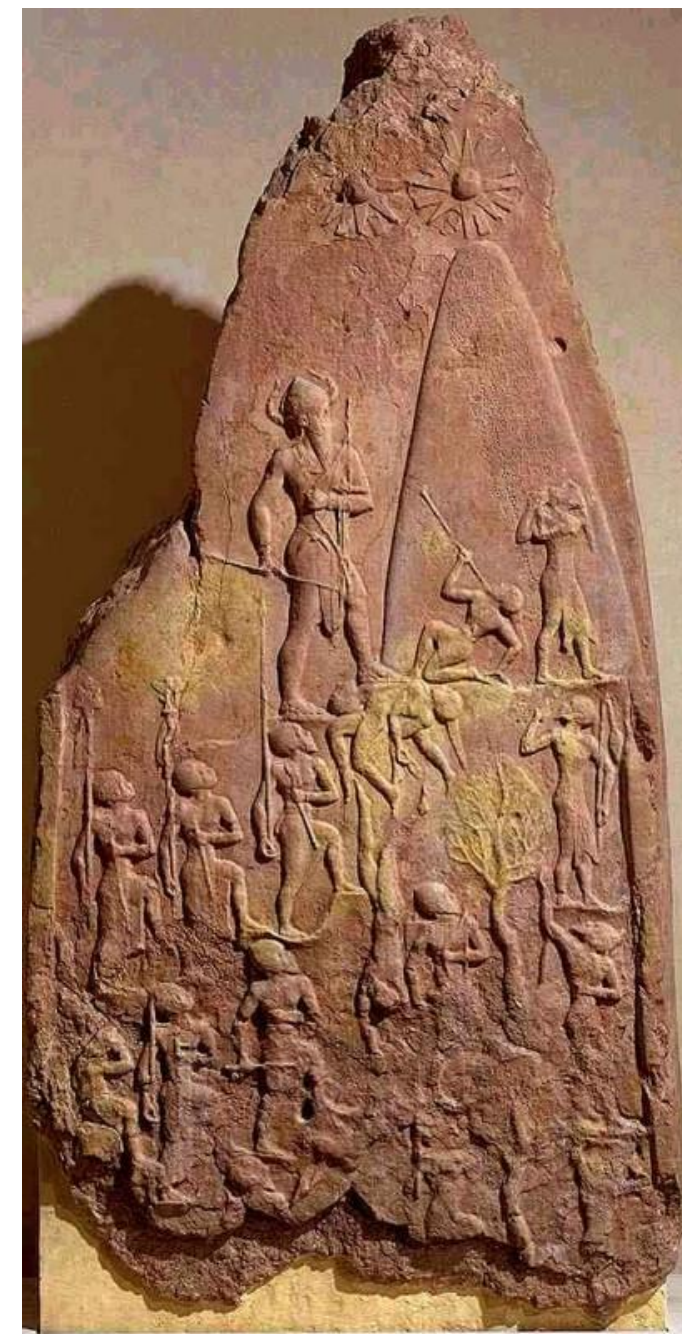
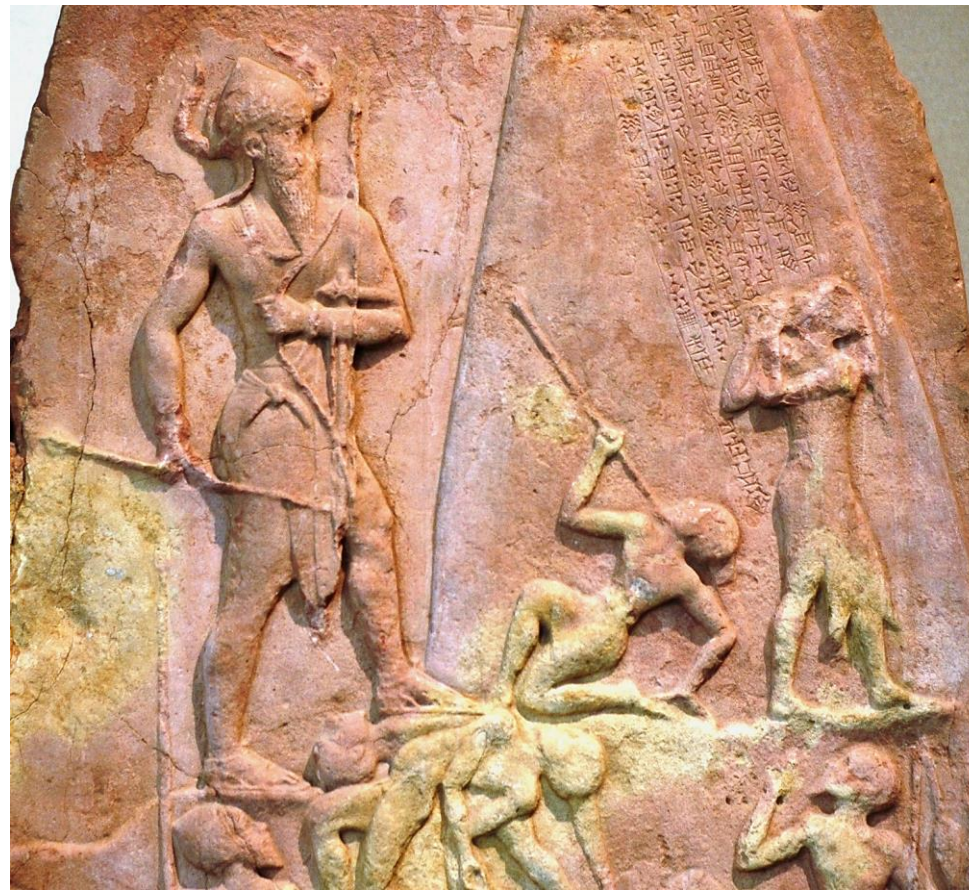
3.2) Akkad (Akkadská říše) 2350 – 2100 př. n.l.

- Kolem roku 2340 př. n. l. byla **ukončena nadvláda Sumerů**.
- Jeden z úředníků **semitského původu** (obyvatelstvo jazykové skupiny blízké hebrejštině) se prohlásil králem = **Sargon Akkadský** (akkadsky *Šarrukén* = *pravý král*) založil ve střední Mezopotámii **Akkadskou říši** s hlavním městem Akkadem, jehož poloha je stále neznámá.
- Hlavním zdrojem informací o Akkadu jsou **tzv. královské nápisy**, v nichž je oslavována stavební činnost a vojenské úspěchy vládců.
- Sargon **udržoval stálou armádu**, v níž měli **výsadní postavení lučištníci**.
- **Ovládl mezopotámská města a další území až k pobřeží Středozemního a Rudého moře.**
- **Obsazená území neuměl efektivně a trvale spravovat.** Vítězství přinášela spíše jen **jednorázovou kořist a ochranu karavanních cest.**
- Na dočasně získaných územích spravovaných místodržiteli z královi rodiny **docházelo ke vzpourám.**

Bronzová hlava krále akkadské dynastie, pravděpodobně Sargona Akkadského nebo jeho vnuka Narám-Sína. Objeveno v Ninive (Irák). Výška 30,5 cm. V Iráckém národním muzeu v Bagdádu.

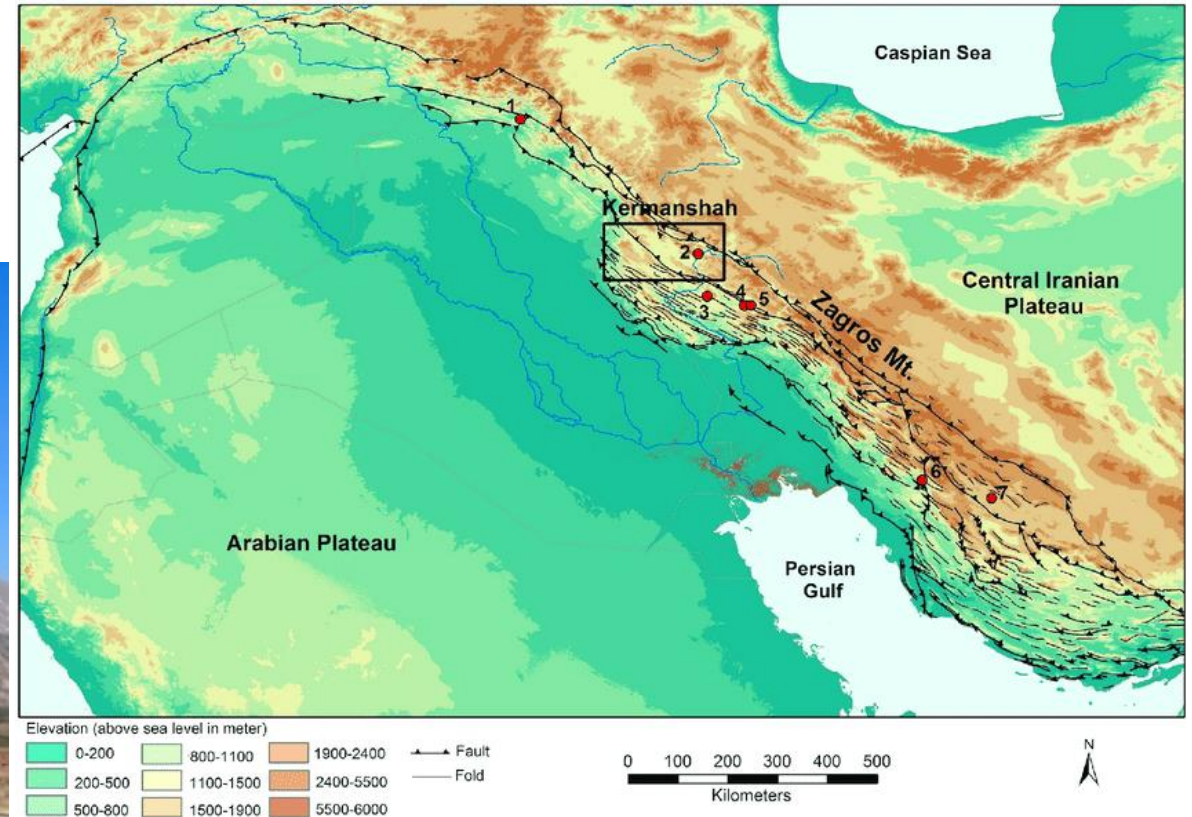

Narám-Sínova stéla, cca 2 250 př. n. l. – za krále Narám-Sína (Sargonova vnuka) dosáhla akkadská říše svého vrcholu. Potlačil povstání mnoha mezopotámských králů a rozšířil území od Perského zálivu ke Středoziemnímu moři a na Sinaj. Prohlásil se za „krále čtyř světových stran“, „boha Akkadu“ a manžela bohyně Ištar. Na stéle král v přilbě s rohy (atributem boha) vede skupinu vojáků přes těla mrtvých protivníků. Na kuželovité hoře je text oslavující vítězství.

- Poslední král akkadské dynastie **Šarkališarri podlehl kmenům Gutejců** z pohoří Zagros, kteří na celé jedno století ovládali rozsáhlé oblasti v jižní Mezopotámii.
- Nikdy **nevytvořili centralizovanou říši** a jediné informace o nich máme ze **seznamů králů**.
- Vláda Gutejců znamenala **úpadek**.

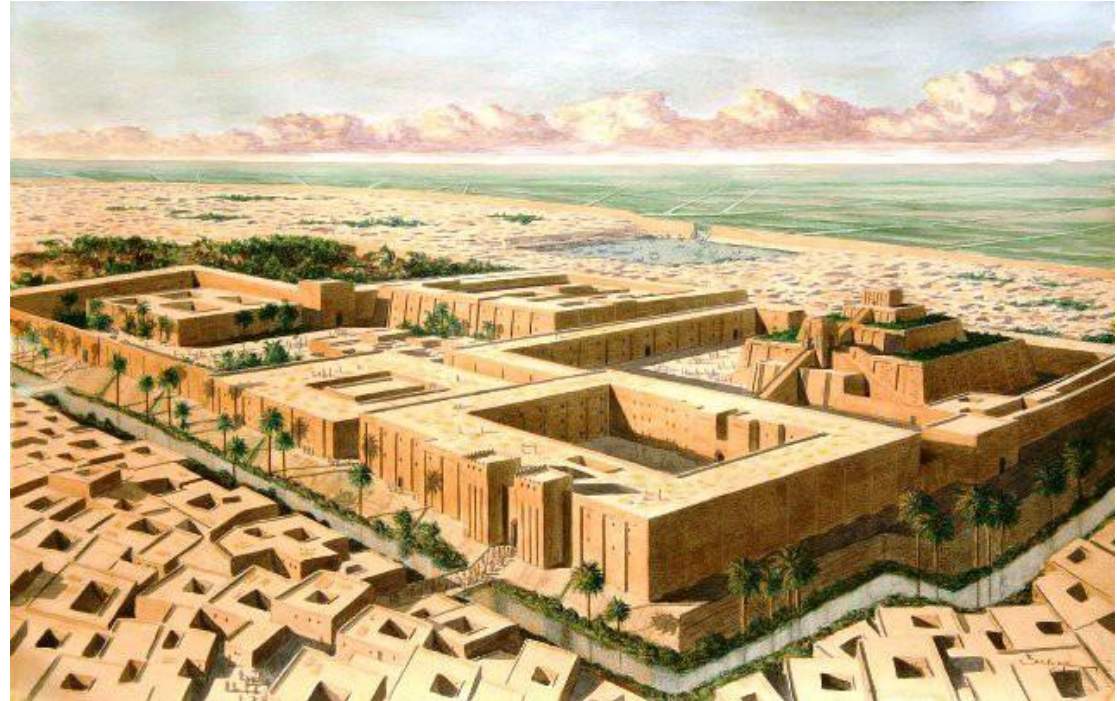

Pohoří Zagros lemuje v délce 1 500 km a šířce 150-300 km ze západu mezopotámské nížiny až k Perského zálivu. Nejvyššími vrcholy přesahují 4000 m.

3.3) Novosumerské období 2150-2000 př. n. l. (sumerská renesance)

- **Sumerská města v jižní Mezopotámii si udržela nezávislost** na gutejských dobyvatelích a nejvýznamnějším z nich se stal **městský stát Lagaš** ovládající plochu 1600 km².
- Nejvýznamnějším vládcem sumerské renesance byl **Gudea z Lagaše** (vládl cca 2144–2124 př. n. l.)
- **Rozkvět za jeho mírové vlády** dokládá množství památek – např. sochy Gudey a jeho syna

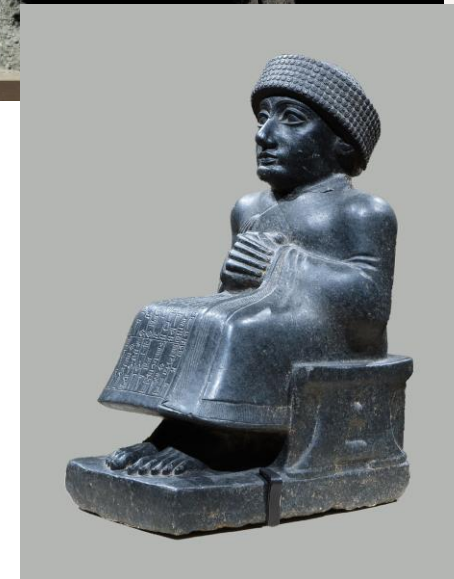
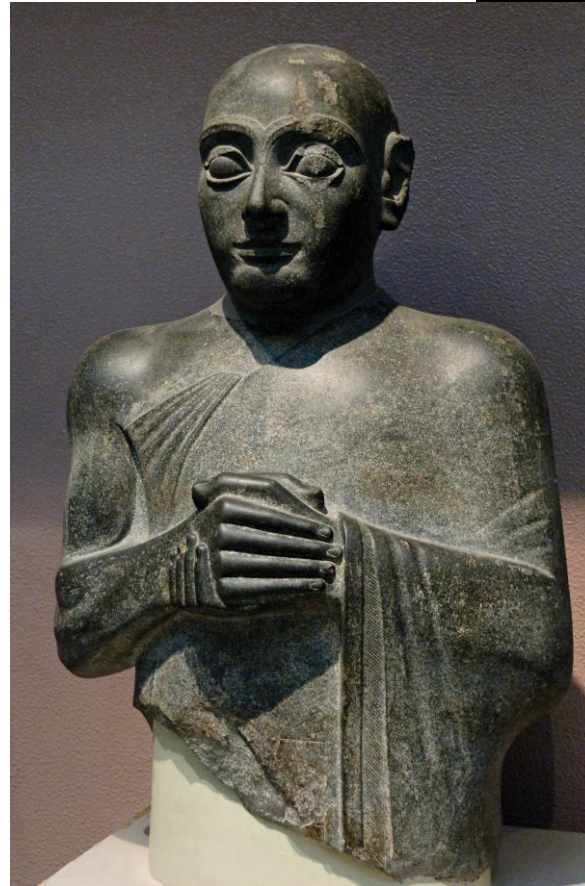

Gudea (sumersky = povoláný) - některé z více než 30 dochovaných dioritových soch vládce Lagaše.

Novosumerská sochařská díla mají ve srovnání se starosumerskými elegantnější styl.

U akkadských panovnických portrétů byla vyjádřena vojenská moc a vznešenost, zde jde o vystižení moudrosti, duševní vyrovnanosti, zbožnosti.

Sochaři se od měkkého vápence obrátili k velmi tvrdému dioritu. Není jasné, jaké nástroje používali.

- Rovněž Uruk v tomto období opět zaznamenal vzestup – se jménem **panovníka Urnammu** (asi 2112–2094 př. n. l.), který používal jako první titul „král Sumeru a Akkadu“ je spojen **nález nejstaršího dosud známého zákoníku.**
- Nejzajímavější jsou v něm ustanovení, podle nichž je **ublížení na těle trestáno peněžitými tresty, nikoliv odvetou**, jak to známe z mnohem proslulejšího Chammurapiho zákoníku.

• Např.:

„Jestliže člověk člověku nástrojem... jeho... nohu uťal, 10 šekelů stříbra zaplatí.“

„Jestliže člověk člověku zbraní jeho kosti z... zlomil, 1 miny stříbra zaplatí.“

„Jestliže člověk člověku nástrojem gešpu uřízl nos (?), 2/3 miny stříbra zaplatí.“

Urnammuova stéla, vápenec,
3,5x1,5 m – pod symbolem Slunce
a Měsíce stojí Urnammu před
sedící bohyní.

Vpravo pak odevzdává bůh
Měsíce Urnammuovi jako
symboly spravedlnosti a práva
nejdůležitější stavitelské nářadí -
měřičskou tyč a olovnici.

Reliéfy ilustrovaly stavbu
urského zikuratu.

- **Ibbi-Sin** (asi 2028–2004 př. n. l.), poslední „král Sumeru a Akkadu“ **podlehl útoku Elamitů z východu** (dnešní Írán) – sumerská nadvláda v Mezopotámii zaniká.
- Katastrofa Uru je zachycena v básni **Nářek nad zkázou města Uru:**

*Ó město, tvé jméno zůstane, i když zničeno budeš,
ó město, tvá hradba se vysoko tyčit bude, i když tvá země zahyne.
Ó město mé, jak ovci nevinné bylo ti odňato jehně tvé,
ó Ure, jak koze nevinné tvé kůzle ti zahynulo.*

- **Na začátku 2. tis. př. n. l. vznikly** na území Mezopotámie **dvě velké říše:**
  - **Babylonská říše** na jihu, hlavní město Babylon (akkadsky Báb-illim = brána boží),
  - **Asyrská říše** na severu, hlavní město Aššur.

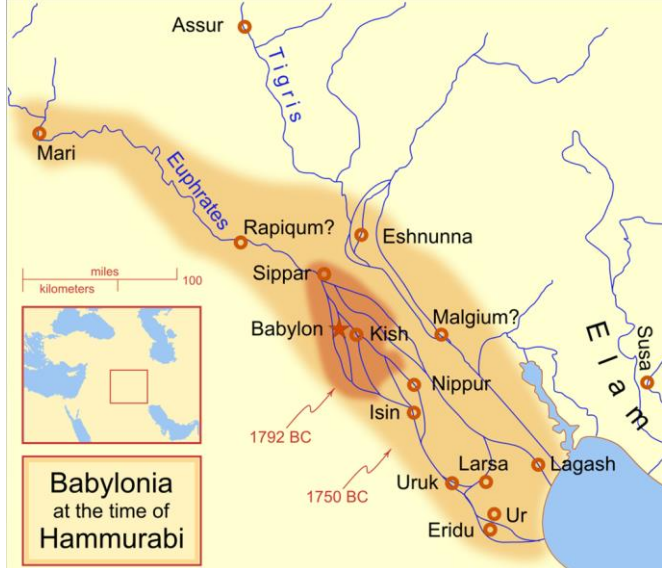

3.4) Babylónská říše 1900 – 539 př. n. l.

- **Centralizovaný stát** s mocí panovníka opřenu o **úřednický aparát a zákonodárství**.
- Kulturně navázal na sumersko-akkadskou civilizaci.
- Centrem vzdělanosti byly **písařské školy** = výuka písařů a opisování literárních textů.
- **Babylónština** vytlačila ostatní jazyky a stala se i jazykem diplomatickým.

- Nejvyšším babylonský bůh **Marduk**, byl také ústřední postavou oslav plodivých sil přírody.
- **Silná víra v nadpřirozené bytosti** - zobrazovány s lidským tělem a zvířecí hlavou a údy.

- **Největší rozmach nastal za vlády Chammurapiho** (vládl 1792-1750 př. n. l.).
- **Asi roku 1594 př. n. l. dobyli Babylón Chetitě**, ale neobsadili ho.
- Existují četné **doklady přátelských vztahů Babylónie a Egypta v 15. – 14. stol. př. n. l.** – korespondence vládců, sňatky babylonských princezen s faraony.
- **S dalšími sousedy, Asýrií a Elamem, byly vztahy konfliktní** se střídáním vojenských úspěchů a porážek se všemi důsledky.

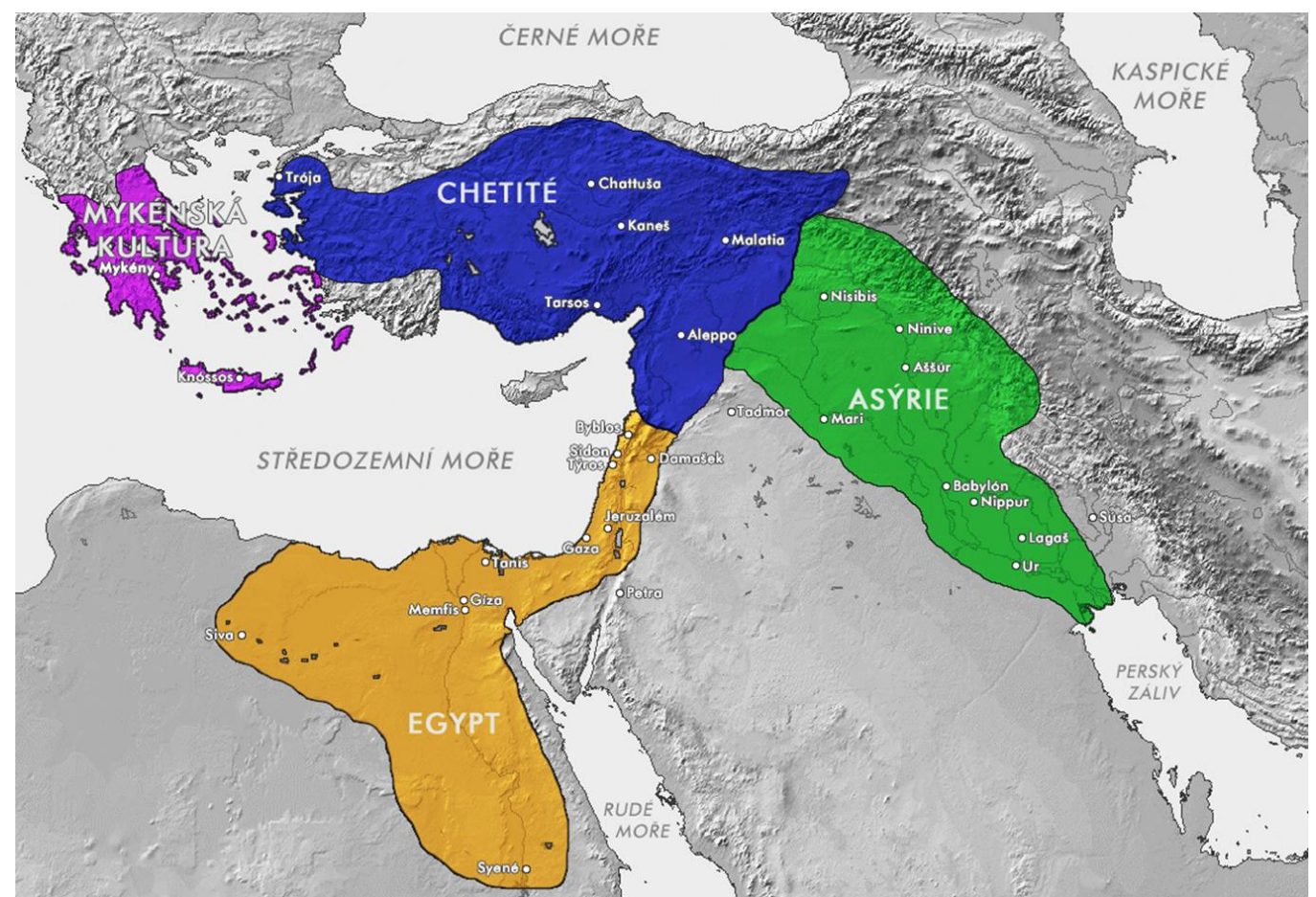
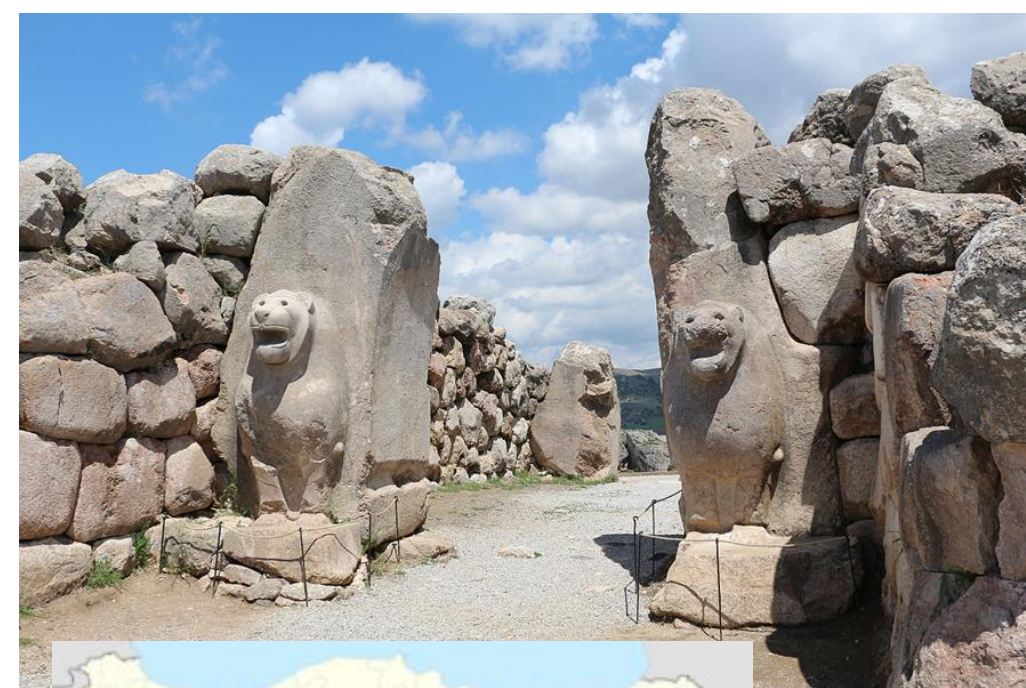
Chammurapiho zákoník je považován za **nejstarší dochovaný** zákoník. Čedičovou stélu výšky 2,25 m v jejíž horní části stojí král před slunečním bohem Šamašem (či Mardukem), pokrývá text úvodu, **282 vlastních „paragrafů“** a závěru. Nalezen na počátku 20. století v Súsách (dnešní Irán), kam byl odvečen jako kořist Elamu .

- Zákoník byl **vsazen do země na veřejném místě v Babylóně** a zaručoval přístup k právnímu řádu všem gramotným. Soudy nemohly svobodně rozhodovat a musely se jím řídit. Zároveň **se nikdo nemohl odvolávat na jeho neznalost**. Zákoník je **z velké části postaven na zásadě odvety** – princip „oko za oko, zub za zub“ se přenesl i do Starého zákona.
- Zákoník **rozděloval obyvatelstvo do tří skupin**:
  - **avílové** (privilegovaná a nejbohatší vrstva, přestupky vůči nim se řešily formou odvety)
  - **muškéni** (neprivilegované svobodné obyvatelstvo, přestupky vůči nim se řešily formou pokuty)
  - **otroci** (nesvobodní, přestupky vůči nim se řešily pokutou placenou jejich pánovi, bylo je možné kupovat a dědit. Mohli mít majetek a mohli se ženit se svobodnými ženami. Zvláštní formou bylo **dlužní otroctví**).
- V rámci zákonných ustanovení lze rozlišit dvě hlavní skupiny:
  - **§§ 1 – 41 = veřejný pořádek, chrám, palác a obyvatelstvo**
  - **§§ 42 – 282 = občan, majetek, manželství/rodina, tělesná nedotknutelnost, řemesla a zemědělství**

- *§ 1) Jestliže někdo někoho obvinil a udal jej z vraždy, avšak neprokázal mu to, ten kdo jej obvinil, bude potrestán smrtí.*
- *(§ 2) Jestliže někdo někoho obvinil z čarodějství, avšak neprokázal mu to, ten kdo byl obviněn, půjde k Řece, v Řeku se ponoří a jestliže Řeka jej zdolá, ten, kdo jej obvinil, si vezme jeho majetek; jestliže Řeka tohoto člověka očistí a on vyjde neporušen, bude ten, kdo jej obvinil z čarodějství, potrestán smrtí; ten, kdo se ponořil v Řeku, odnese si majetek toho, kdo jej obvinil.*
- *(§ 3) Jestliže někdo vystoupil u soudu s křivým svěděním a výpověď, kterou učinil, neprokázal, bude, jestliže jde o hrdelní spor, potrestán smrtí.*
- *(§ 4) Jestliže vystoupil se svěděním (ve sporu) o obilí nebo o peníze, ponese trest v hodnotě tohoto sporu.*
- *(§ 6) Jestliže někdo ukradl majetek boží nebo paláce, tento člověk bude potrestán smrtí; také ten, kdo z jeho rukou přijal ukradenou věc, bude potrestán smrtí.*
- *(§ 8) Jestliže někdo ukradl dobytče, buď ovci, buď osla, buď vepře nebo loď, jestliže (jsou tyto věci) boha (nebo) jestliže (jsou) paláce, zaplatí třicateronásobek; jestliže (jsou) muškéna, zaplatí desateronásobek; jestliže zloděj nemá, co dát, bude potrestán smrtí.*
- *(§ 22) Jestliže se někdo dopustil loupeže a byl dopaden, tento člověk bude potrestán smrtí.*
- *(§ 117) Jestliže někoho svíral dluh a on prodal svou manželku, svého syna nebo svou dceru, nebo je dal jako rukojmí pro dluh, budou po tři roky pracovat v domě jejich kupce nebo jejich věřitele; ve čtvrtém roce bude uskutečněno jejich propuštění.*
- *(§ 129) Jestliže něčí manželka byla dopadena, když souložila s jiným mužem, sváží je a hodí do vody; jestliže pán manželky nechá svou manželku na živu, také král nechá na živu svého služebníka.*
- *(§ 143) Jestliže žena nedbá o svou počestnost a odchází, promrhává rodinný majetek, uráží svého manžela, tuto ženu hodí do vody.*
- *(§ 195) Jestliže dítě udeřilo svého otce, utnou mu ruku.*
- *(§ 196) Jestliže plnoprávný občan vyrazil oko plnoprávnému občanu, vyrazí mu oko.*
- *§ 198) Jestliže plnoprávný občan vyrazil oko muškénovi nebo zlomil kost muškéna, zaplatí jednu minu stříbra;*
- *(§ 199) Jestliže plnoprávný občan vyrazil oko otroku někoho nebo zlomil kost otroka někoho, zaplatí polovinu jeho kupní ceny.*
- *(§ 229) Jestliže stavitel postavil pro někoho dům, svou práci však neprovedl pevně a dům, který postavil, se zřítíl, a jestliže stavitel způsobil smrt dítěte majitele domu, usmrtí dítě tohoto stavitele domu.*

Chetitě byl indoevropský národ, který vytvořil v období cca 1900 – 1200 př. n. l. říši se sídelním městem **Chattušaš**, zahrnující dnešní Turecko, Sýrii, Libanon. **Chetitští králové** byli jediní panovníci starověkého orientu, kteří **nebyli absolutními despoty**, ale dělili se částečně o moc se shromážděním šlechty. **Schopní válečníci**, kteří se v bitvách spoléhali na **válečné vozy a jako první začali používat železné zbraně**. Při svých výbojích se **střetli se starověkým Egyptem** (např. bitva u Kadeše, 1274 př. n. l., po níž uzavřel faraon Ramesse II. s Chetity mírovou smlouvu a přijal za manželku chetitskou princeznu). Smlouva je pokládána za **první historicky doložený dokument mezinárodního práva** a nebyla nikdy porušena. **Ríše podlehla kolem roku 1190 př. n. l. invazi tzv. mořských národů**. Přeživší Chetitě uchýlili do několika pohraničních pevností, z nichž poslední, **Karchemiš**, podlehla **Asyřanům roku 717 př. n. l.**

- V období 12. – 7. století př. n. l. byla Babylonie pod Asyrskou nadvládou, která končí v roce 626 př. n. l., kdy se ujímá vlády Nabopolasar, první král tzv. novobabylonské říše, který se v letech 612-609 př. n. l. **podílel na zániku Asyrské říše**.
- Jeho syn Nabukadnesar II. (605-562 př. n. l.) **porazil v bitvě u města Karchemiše egyptského faraona Neka II.** a získal kontrolu nad částí Sýrie a Palestiny. **V roce 587 př. n. l. dobyl Jeruzalém**, nechal zbořit Šalamounův chrám (tzv. první chrám) a část obyvatel města odvedl do otroctví („babylonské zajetí“). Neúspěšně zaútočil i na Egypt.

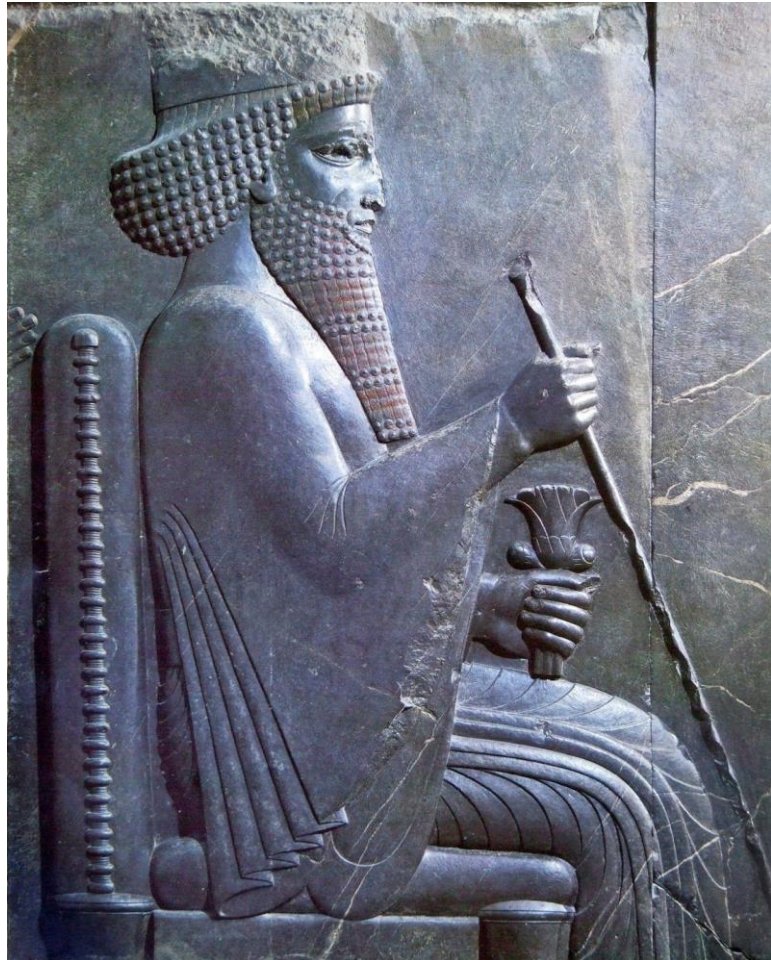

Giuseppe Verdi (1813 -1901) - italský hudební skladatel zkomponoval v roce 1841 **operu Nabucco** (odvozenina od Nabukadnesar) jejíž děj je inspirován biblickým příběhem o babylónském zajetí Židů.

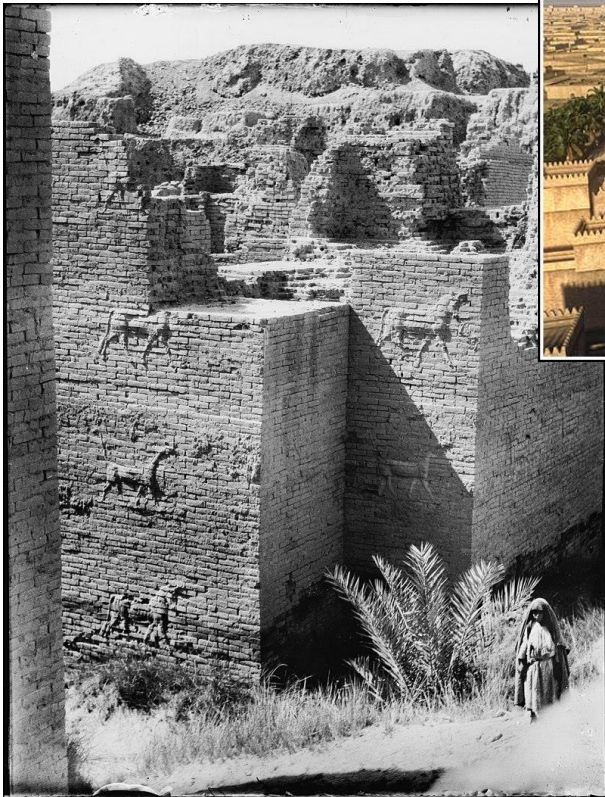
Árie známá jako „**sbor židů**“ je [jednou z nejslavnějších sborových skladeb v dějinách opery](#).

Nabukadnesar II. věnoval velkou pozornost výstavbě svého sídelního města Babylónu. Ještě v pol. 5 stol. př. n. l. uvádí Hérodotos že město „*vyzdobeno je jako žádné jiné město, které známe*“ (1,178). Mezi jeho význačné stavby patřily dvojité hradby výšky až 22 m s osmi branami, 3 královské paláce, stupňovitý chrám (tzv. zikkurat) boha Marduka, který je znám z Bible jako „Babylónská věž“, desítky velkých chrámů a stovky modliteben.

Fotografie zbytků ze 30. let 20. stol.

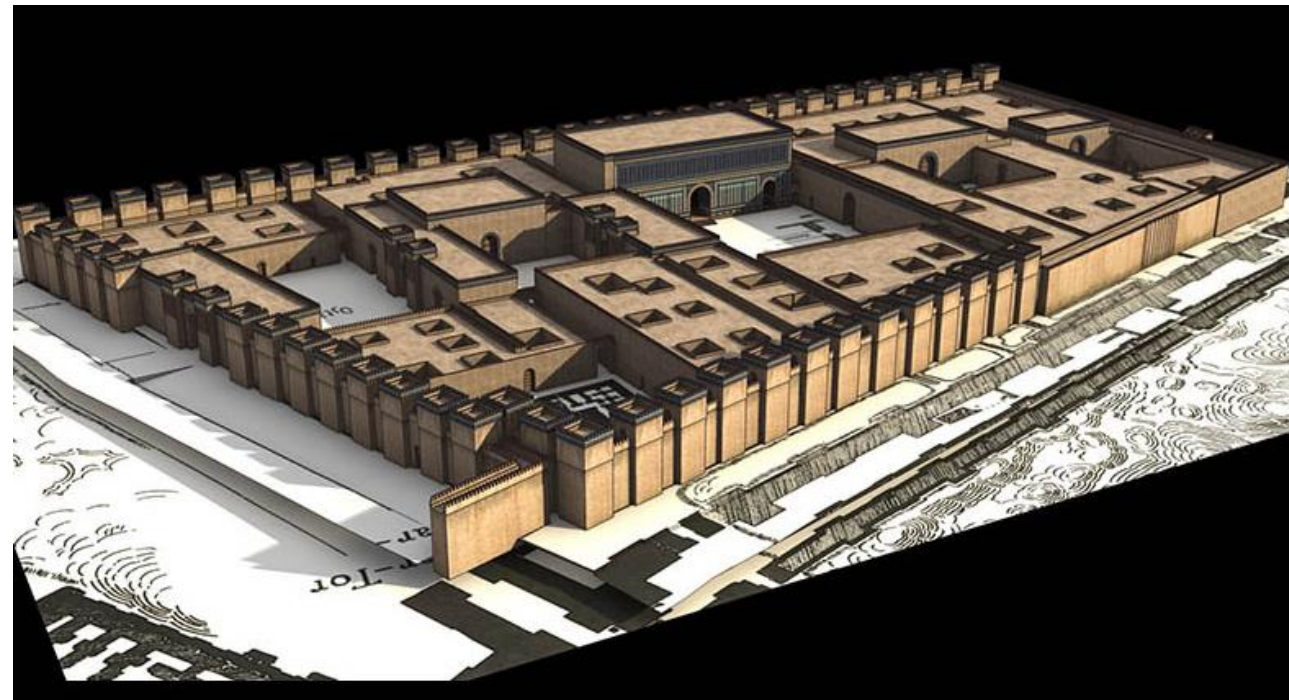
Ištařina brána - Pergamonské muzeum v Berlíně

Ištařina brána – cca 575 př. n. l., výška 14 m. Zasvěcena bohyni Ištař. Modře glazované cihly s nízkým reliéfem - lvi (symbol Ištař), draci (symbol Marduka) a býci (symbol Ana – vládce nebes). Bránou např. v období jarní rovnodennosti procházel průvod na oslavu nového (zemědělského) roku. Ve 30. letech 20. stol. byla postavena její **rekonstrukce v Pergamonském muzeu v Berlíně** podle archeologa Roberta Koldeweje – objevitele ruin Babylónu.

Zřícenina tzv. severního paláce krále Nabukadnesara II. v Babylónu (Irák)

Rekonstrukce podoby tzv. jižního královského paláce

Zikkurat E-temenan-ki (Dům základů nebe i země) - hlavní babylónský chrám zasvěcený Mardukovi, nám známý jako „Babylónská věž“. Stavba o čtvercové základně 90 x 90 m dosahovala údajně stejné výšky. Dobu jeho budování neznáme. Jeho výstavba nebyla projevem zpupnosti, jak se domníval biblický pisatel (Genesis 11: 1-9), ale naopak výrazem horlivé víry. K chrámu vedla od největší hradební brány (Ištarina brána), hlavní třída široká 24 metrů.

Ruiny Babylónu se nacházejí v Iráku, na řece Eufrat asi 80 kilometrů jižně od Bagdádu poblíž města Hillah.

Palác Saddáma Husajna s výhledem na ruiny Babylónu.

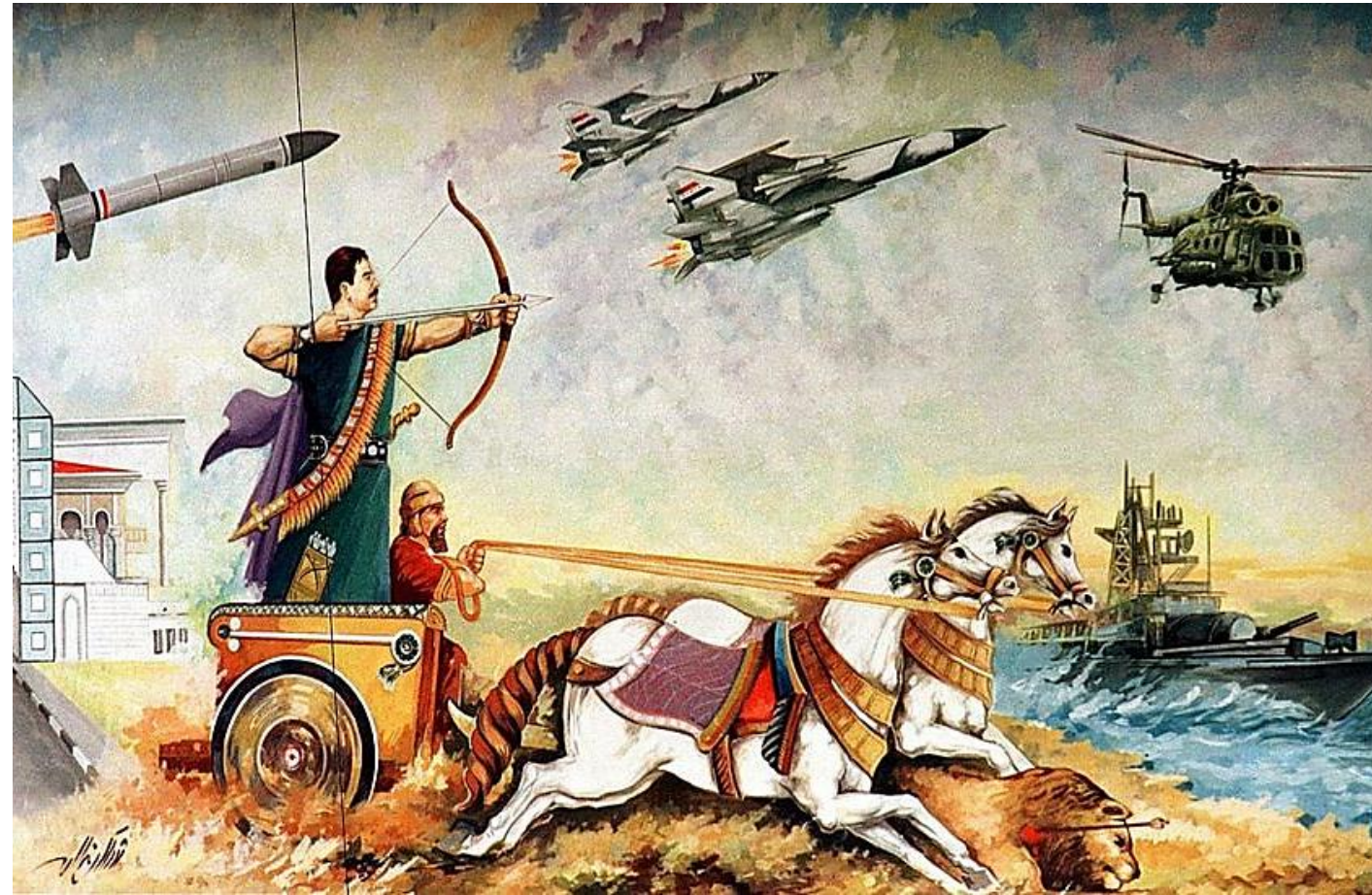

Přestavěné a původní části Babylónu.

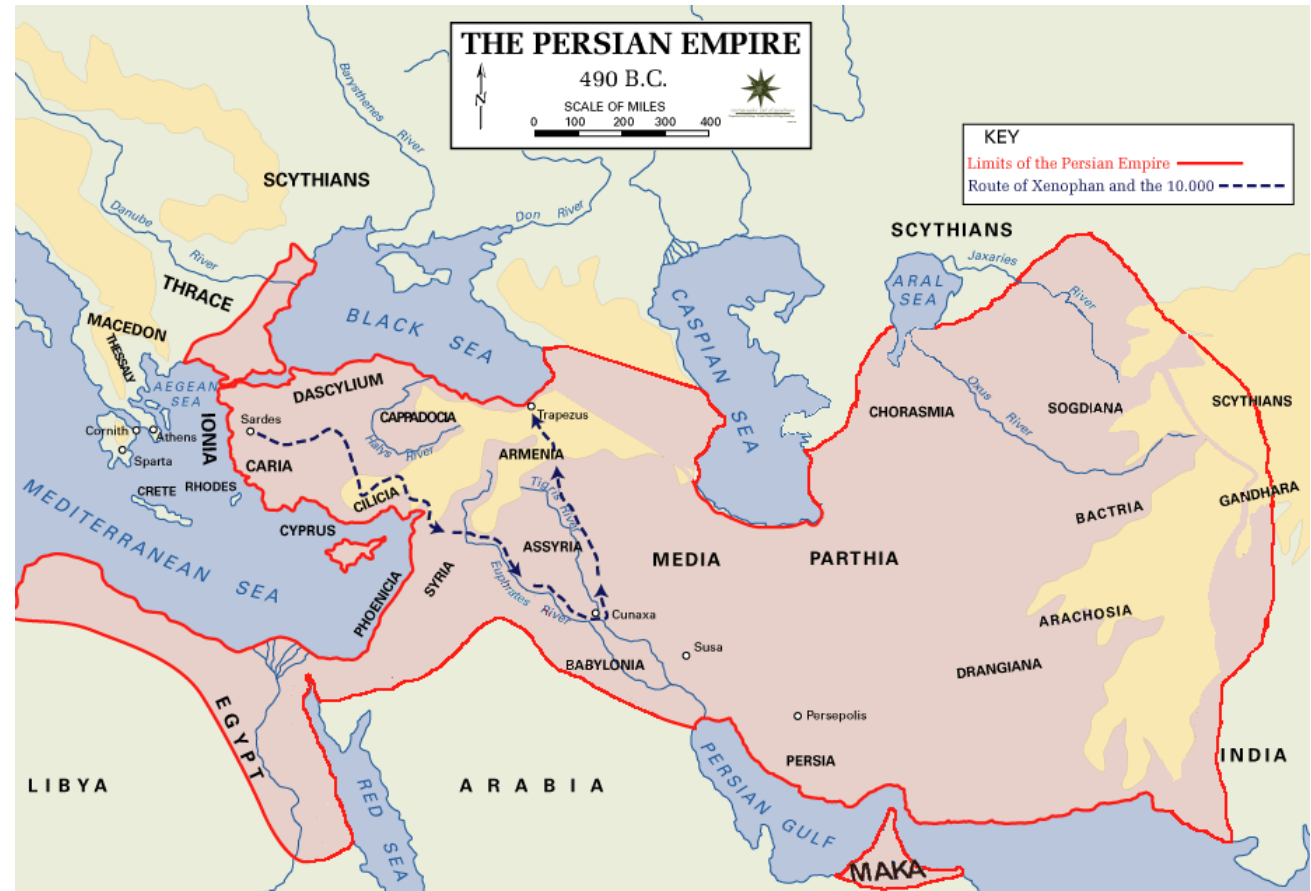
Irácký prezident Saddám Husajn (vládl 1979-2006) využíval starověké historie k budování kultu své osobnosti a nadvlády Iráku na Blízkém východě. V roce 1983 zahájil necitlivou rekonstrukci Babylónu. Mezinárodní archeologická komunita ho obvinila, že se z Babylónu stal „Disneyland pro despotu“. Proto byla takto významná lokalita zapsána na seznam světového dědictví UNESCO až v roce 2019.

Podobně jako jeho starověké vzory chtěl zanechat věčnou památku na svou vládu - viz text na cihle „*Za vlády vítězného Saddáma Husajna, prezidenta republiky, ať si jej Bůh ponechá, strážce velkého Iráku, obnovitele a budovatele jeho velké civilizace*“.

- Po Nabukadnezarově smrti říše zeslábla a již v roce 539 př. n. l. Babylón obsadil perský král **Kýros II. Veliký** (vládl 559-530 př. n. l.) a Mezopotámie se stala součástí Perské říše.

Perská říše předčila později rozlohou všechny předchozí = území od Balkánu a Egypta až do Indie. Král vhodně kombinoval sílu s mírností a stal se předobrazem ideálního starověkého vládce jak pro Peršany, tak pro Řeky. Řecký historik a vojevůdce **Xenofón** dokonce sepsal spis **O Kýrově výchování** – nikoliv životopis krále, ale spíše pokus využít příkladu velkého muže k čtenářově poučení. Spis byl značně oblíben, mj. pro velmi čtivý jazyk díla. Dalším jeho dílem je **Anabáze** (Anabasis).

3.5) Asyrské říše (20. století - 612 př. n. l.)

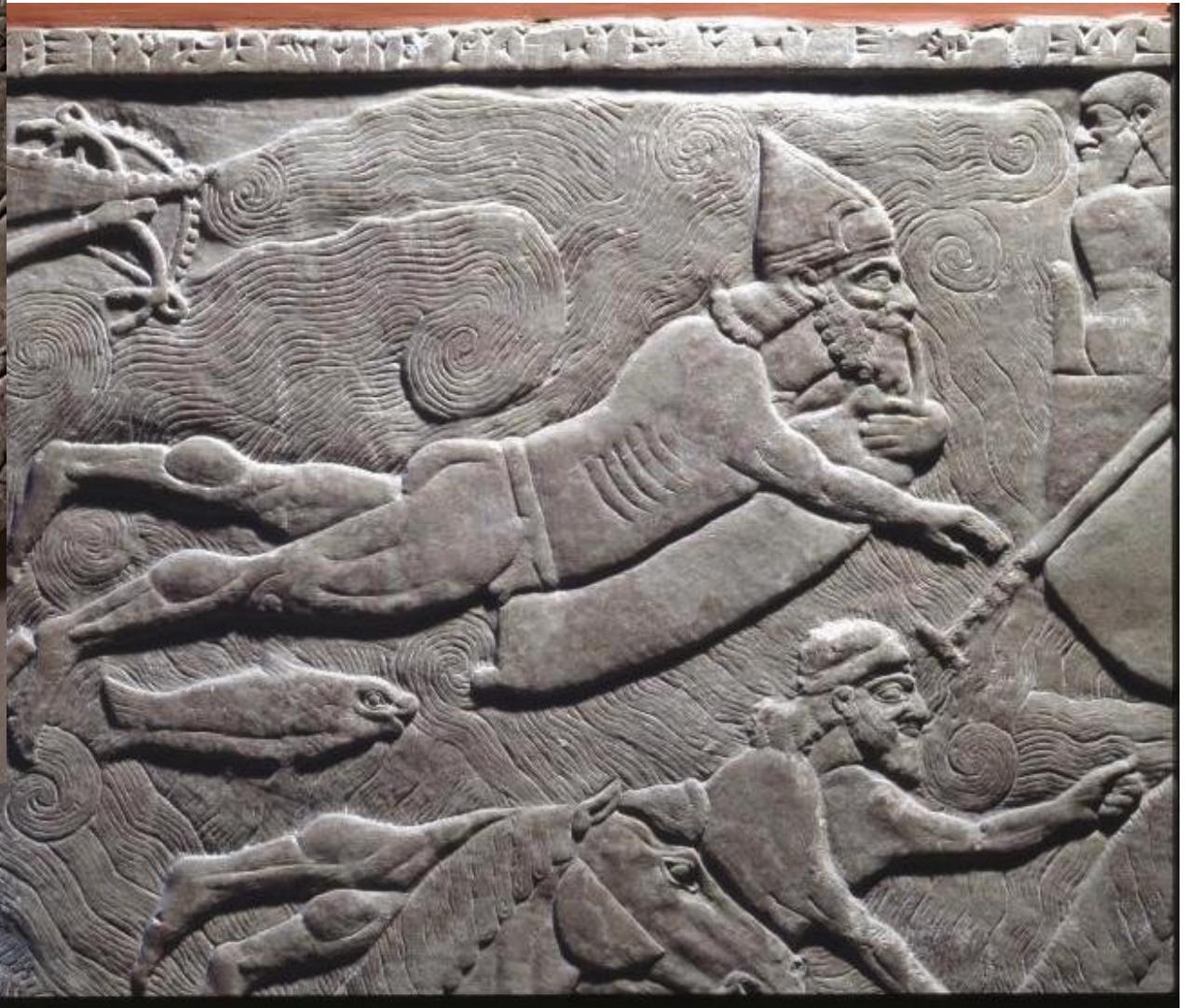
- **Panovníci městského státu Aššur** ovládli další města a **sjednotili severní Mezopotámii**.
- Zemědělci se zabývali hlavně **chovem dobytka**, zejména **ovcí**, a **zpracováním jejich vlny**.
- Důležitý byl **obchod s kovy a látkami** – jejich **obchodní osady** byly zakládány až v Malé Asii.
- Moc státu byla založena na **stálé armádě**, jejímž základem byla **pěchota** (kopí, praky a luky).
- **Válečné vozy tažené čtyřspřežím** sloužily především **k rychlým přesunům oddílů lučištníků**.
- **Ženíjní jednotky** (stavba táborů, cest) a **obléhačí technika** (beranidla, dobývací věže, tunely).
- Asyřané bránili vzpourám na dobytých územích **přemístováním podmaněného obyvatelstva do jiných oblastí**, rozmísťovali zde **vojenské posádky** a budovali **pevnosti**.
- Významnými sídly byly vedle **Aššuru** také **Kalchu** (dnešní Nimrud), **Ninive** (dnes Mosul) a **Dúr Šarrukín** ("Pevnost Sargonova") – dnešní Chórsábád
- Mezi vzdálenými oblastmi říše **existoval system kurýrů zajišťujících spojení**.

Historické centrum Asýrie (oranžová), a Asyrská říše při největším rozmachu za vlády Aššurbanipala v polovině 7. st. př. n. l.

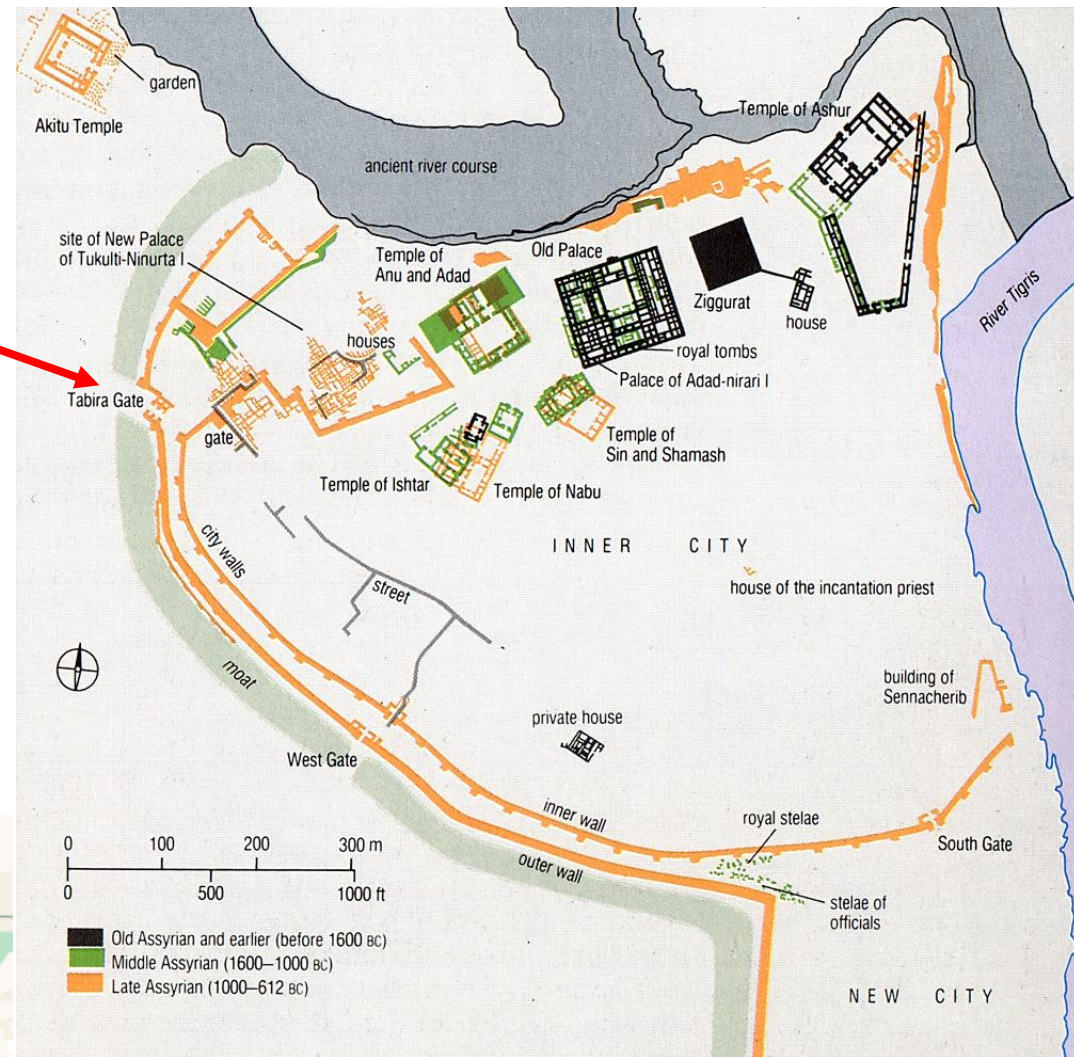

Asyrské vojsko překračuje řeku – reliéf zachycuje přepravu válečného vozu na lodi i vojáky plovoucí s pomocí vaků z nafouknutých ovčích kůží - 8. - 7. př. n. l.

Vousaté božstvo představuje boha Aššura, bohyně po jeho bocích chránily v tomto městě rostliny a zvířata.

Aššur – město, jehož ochranné božstvo dalo Asyrské říši název.

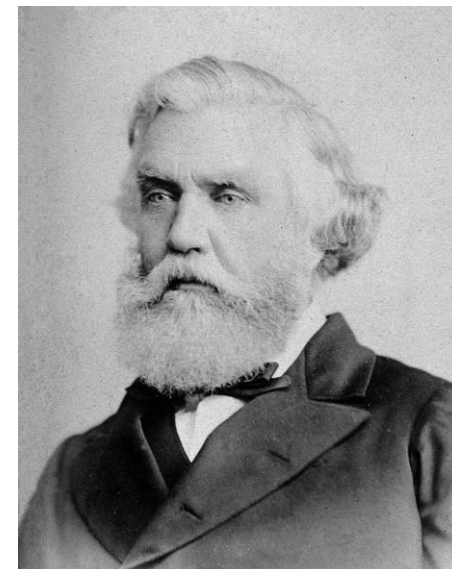

Kalchu (dnešní Nimrud) - asyrské hlavní město z 9. - 7. stol. př. n. l.

Kalchu a Ninive vykopal v letech 1845-51 cestovatel a amatérský archeolog **Sir Austen Henry Layard**.

O poznání jeho historie se zasloužil britský archeolog **Max Mallowan**, kterému pomáhala jeho **manželka, spisovatelka Agatha Christie**. Na vykopávkách pracoval v letech 1949 - 63.

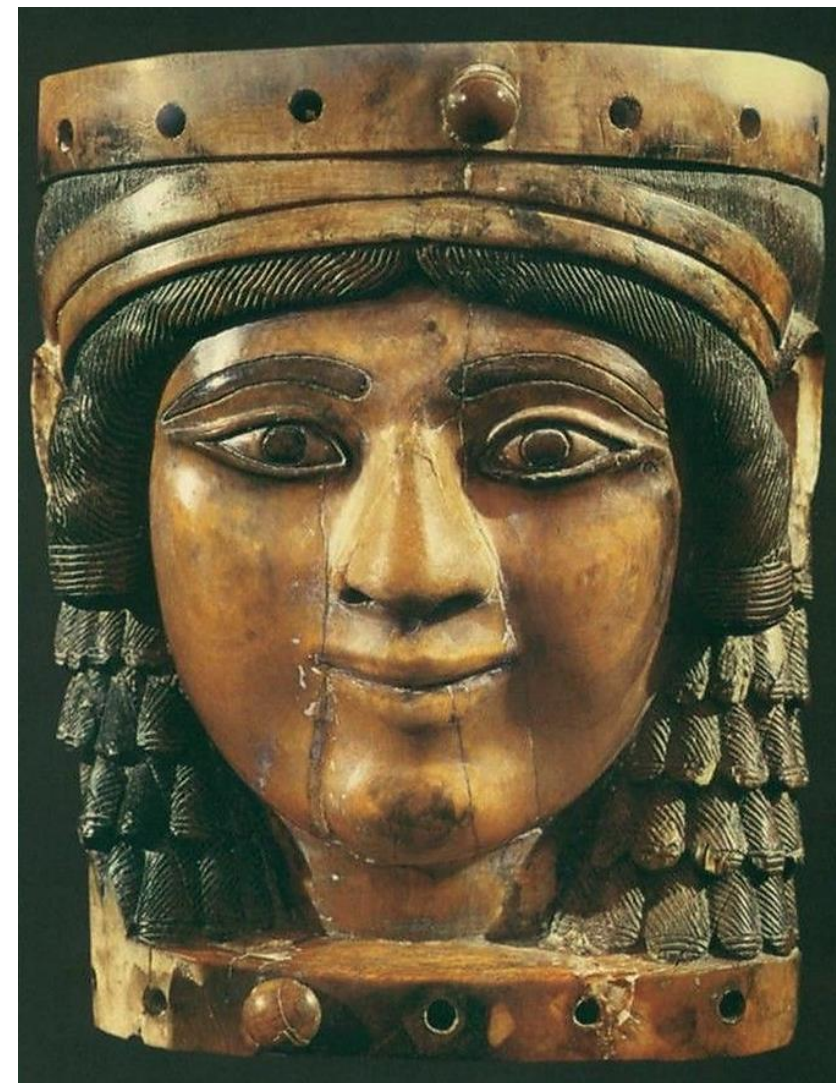
V letech 2015-16 vše zničili příslušníci Islámského státu.

V Nimrudu (a nikde jinde v Mezopotámii) bylo nalezeno množství uměleckých výrobků ze slonoviny. Např. v zasypané studně v areálu paláce Aššurnasirpala II. Většinu tvořily dekorace na nábytku. Jedním z nich byla i soška ženské tváře známá jako „Mona Lisa z Nimrudu“.

Slonovina byla dostupná ze stád slonů indických, která tehdy v Sýrii žila.

„Mona Lisa z Nimrudu“, slonová kost, výška 16 cm, 8. st. př. n. l.

Vojáci krále Tiglatpilešara III. dobývají nepřátelské město s pomocí obléhacího stroje – reliéfy z královského paláce v Kalchu (Nimrudu).

Ochranné asyrské božstvo tzv. lamassu - postavy okřídlených býků, nebo lvů s hlavou muže se stavěly jak u vchodů do paláců, tak do jejich vnitřních nádvoří.

Ochranný duch s hlavou orla.

Dúr Šarrukín („Pevnost Sargonova“) hlavní město Asýrie za vlády Sargona II. Asyrského, který jeho výstavbu nařídil roku 713 př. n. l. Mělo obdélníkový půdorys o rozměrech 1760 x 1635 m. Královský palác tvořilo 209 síní/místností a nádvoří. Vyzdoben reliéfy na zdech, u bran sochy okřídlených býků. Půda v okolí města byla zkulturnována a byly zde založeny olivovníkové plantáže.

9-ti stranný hranol s textem připomínajícím založení Dúr Šarrukín králem Sargonem II.

Lamassu - 40-ti tunová socha - jedna ze dvou lemujících vchod do trůnního sálu krále Sargona II.

Ninive – asyrský král **Sinacherib** (vládl 705-681 př. n. l.) – přesídlil do Ninive a město výrazně rozšířil.

**3D rekonstrukce Aššurbanipalova
tzv. Severního paláce v Ninive.**

Sál v asyrském paláci v Ninive, Austen Henry Layard, ilustrace, 1849.

[I památky v této lokalitě bohužel systematicky zničil Islámský stát.](#)

V Ninive a okolí byly zakládány zahrady, sady a vinice – součástí zavlažovacích systémů byl i **Sinacheribův akvadukt postavený v letech 700 až 690 př. n. l.**

Nad zbytky stavby, která přiváděla vodu ze vzdálenosti zhruba 50 km od královských zahrad se zvedá prachová bouře ...

„Sennacherib, král světa, král Asýrie (říká): Na dlouhou vzdálenost ... způsobil jsem vykopání kanálu na louky Ninive. Přes hluboké rokle jsem překlenul most z bílých kamenných bloků. Způsobil jsem, aby přes ně tekly ty vody.“

- **K nejvýznamnějším panovníkům říše patřil král Aššurbanipal** (vládl 669–631 př. n. l.) - **ovládl část Malé Asie, Sýrii, Babylonii, Palestinu a Egypt. Ve svém sídelním městě Ninive měl rozsáhlou knihovnu**, v níž se nacházelo mnoho významných literárních a vědeckých prací, sepsaných na hliněných destičkách (23 000 tabulek, najdeme i údaje 25 000 nebo 5 000). Zachovaly se mj. jeho osobní příkazy, v nichž vybízí své zmocněnce, aby pátrali po nových textech a pořizovali jejich opisy. Sbírkyně knihovny se částečně uchovaly dodnes.
- **V jeho paláci v Ninive byly nalezeny reliéfy vypovídající o životě krále a jeho době.**

Vojenské tažení.

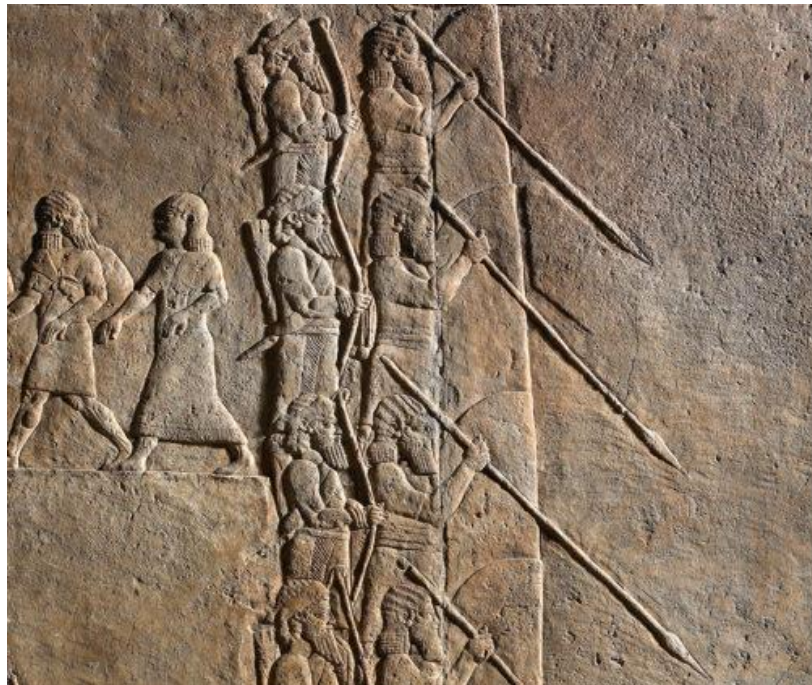
Přípravy ke královskému lovu - jeden z honců u sítě.

Na rozdíl od svých předchůdců se Aššurbanipal **jen výjimečně osobně účastnil vojenských tažení**. Místo toho **osvědčoval svou zdatnost válečníka a božsky vyvoleného ochránce Asýrie tím, že často před zraky diváků, zabíjel nebezpečná zvířata např. lvy, symbolizující nepřátele a síly chaosu**. Kde vládl král, tam vládl mír a prosperita, cizí země sužoval chaos. Asyrské památky ukazují na **úzké propojení mezi lovem a válkou**.

**Lovena byla zvířata jak ve volné přírodě, tak
pravděpodobně i pro tyto účely chovaná.**

**Lov měl hluboký náboženský význam. Král jménem bohů očistil zemi od nebezpečí.
Na tomto nástěnném panelu lze vidět Aššurbanipala, jak provádí úlitbu bohyni Ištar za lvy, které zabil.**

4) Mezopotámie ve 20. - 21. století – vliv na dění v Evropě

Většina z centrální záplavové nížiny starověkého Eufratu dnes leží za hranicí zemědělsky obdělávaných oblastí. Jedná se o depresivně prázdnou krajinu.

Změť dun, dlouho neužívané náspy kanálů a troskami poseté pahorky, jež jsou pozůstatky někdejšího osídlení, skýtají jen malou, nevýraznou útěchu. Vegetace je tu řídká a v mnoha oblastech téměř úplně chybí. Zvrásněné, větrem rozrušené plochy a periodicky zaplavované prolákliny vytvářejí značně nepřehlednou skrumáž a odrazují všechny cestovatele kromě těch nejodhodlanějších. Bezprostřední vliv člověka zde připomínají jen stany, které lze tu a tam zahlédnout...

A přesto se tu kdysi nacházelo centrum, srdce nejstarší gramotné civilizace světa.

Robert McCormick Adams Jr., Heartland of Cities, The University of Chicago Press, 1981

předmluva z knihy amerického antropologa který žil v letech 1926-2018, profesora Chicagské univerzity, známého svými výzkumy mezopotámských dějin v Iráku

- Irák a Sýrie – zhroucené státy Blízkého východu

Crisis State Research Center při London School of Economics and Political Science definuje zhroucený stát jako:

„stát, který selhal – například stát, který se již více není schopen starat o vlastní bezpečnost a vykonávat státní funkce a který nemá žádnou faktickou kontrolu nad svým územím a hranicemi. Zhroucený stát je takový, který už více neovlivňuje podmínky své vlastní další existence. I ve zhroucených státech však některé prvky jako místní veřejná správa mohou nadále existovat.“

Zdroj: [Asociace pro mezinárodní otázky, 2009](#)

Intenzivní zavlažování podporovalo mezopotámské zemědělství tisíce let a je zde i dnes je klíčovým faktorem.

Např. v Iráku klesá úrodnost půdy **nedostatkem srážek a vyčerpáním živin**. Zemědělci zkouší obnovu tradičních metod závlahy bez drahých čerpadel. **Konflikty o vodu zhoršují problémy v zemi, která prošla občanskou válkou.** Vláda zemědělcům dostatečně nepomáhá, aby se mohli přizpůsobit nedostatku vody a **měničimu se klimatu.**

Země v jedné kolébk zemědělství má dlouhodobé problémy zajistit dost potravin pro své obyvatele!

- **V Iráku** - prezident **Saddám Husajn** byl dlouhodobě kritizován za **porušování lidských práv, tvrdé represe a nepřátelský postoj vůči Íránu a Kuvajtu**. Během jeho vlády však byla vytvořena **fungující infrastruktura, zdravotní a vzdělávací systémy**, považované za jedny z nejlepších v arabském světě. Země byla i tehdy **nestabilní** (náboženské napětí mezi šííty 65 % a sunity 30 %, etnické napětí – potlačování Kurdů) a **držela pohromadě jen prezidentovou politikou „tvrdé ruky“**.
- **Irácko-iránská válka - 1980-88** - obě země utrpěly těžké ztráty, mj. zemřelo 1,5 mil. iráckých a iránských vojáků a civilistů.
- **Válka v Zálivu** (operace Pouštní štít a Pouštní bouře) - **1990-91** - koalice 28 států vedena USA osvobodila Kuvajt obsazený iráckou armádou v rámci leteckých a pozemních bojů.
- **Invaze USA a jejich spojenců do Iráku - 2003-2011**, 2006 popraven Saddám Husajn, válka stála USA cca 800 mld. \$

Koaliční ozbrojené jednotky obsadily Irák a svrhly Husajnův režim a proběhl pokus zavést demokracii. Nevyplývalo to tolik z touhy obyvatel Iráku, jako se spíše jednalo o americkou představu o řešení problému. Konaly se demokratické volby a lidovým hlasováním byla schválena Ústava - i přes toto úsilí v Iráku opět zavládl chaos. Ani za přítomnosti amerických ozbrojených sil nebyla irácká vláda schopná kontrolovat více území, než oblast hlavního města Bagdádu. Irák nedisponoval dostatečně vycvičenou armádou a policií - nebylo možné spoléhat na jejich věrnost a schopnosti.

Tato skutečnost měla ničivý dopad na celou společnost. Infrastruktura země se absolutně rozpadla, školství a zdravotnictví přestalo fungovat, korupce pronikla do vlády a jednotlivci hájící své vlastní zájmy se neměli na koho obrátit. Elektrický proud byl dostupný jen několik hodin denně, zdroje pitné vody znečištěné. Únosy a vraždy se staly každodenní hrozbou. Lidé začali hledat u místních militantních skupin alespoň náznak bezpečí a řádu, jelikož stát poskytoval pouze nejistotu.

- **Občanská válka 2011 - 2017** – naplno propuká po odchodu amerických vojsk, 2014-17 – neúspěšná snaha Islámského státu (IS) o obsazení země (důležitá úloha Kurdů v porážce IS)

*Irák přišel o cca 20 % obyvatel, kteří zemi obývali před válkou. S migrací obyvatel do zahraničí souvisí další negativní dopad, a to přesun nestability do těchto sousedních zemí. **I v roce 2021 nestabilita trvá ...***

V Sýrii vládnoucí strana Baas prezidenta **Bašára al-Asada** v roce **2005** rozhodla mj. o snížení státních financí na zavlažování a nákup hnojiv. Na východě země to společně se suchem v letech **2006-10** způsobilo migraci zemědělského obyvatelstva do měst. V roce **2010** nastal vlivem celosvětové neúrody částečný kolaps globálního trhu s obilím = cena prudce vzrostla. V Sýrii závislé na dovozu, která musela dotovat základní potraviny, aby zabránila hladomoru, zesílila nespokojenost obyvatel s vládou.

V březnu **2011** začala občanská válka za účasti vládních vojsk, protivládních povstalců, kurdských milicí (pešmergové) a bojovníků **tzv. Islámského státu (IS)**. IS rychle dobyl 1/3 území Sýrie a Iráku a právě částečně vylidněný východ Sýrie v povodí Eufratu se stal centrem jeho aktivit (hlavní sídlo ve městě **Rakka**). V roce **2014** vyhlásil **Abú Bakr al-Bagdádí** tzv. **chalífát** (vládu nad všemi muslimy světa) tvrdě uplatňující právo šaría (např. bičování za požití alkoholu, useknutí ruky či ukřižování za krádež, ukamenování ženy za nevěru, popravy gayů, stětí ženy obviněné z čarodějnictví, ...) a také ničící kulturní památky nevyčíslitelné hodnoty (stavby, knihovny, divadla...).

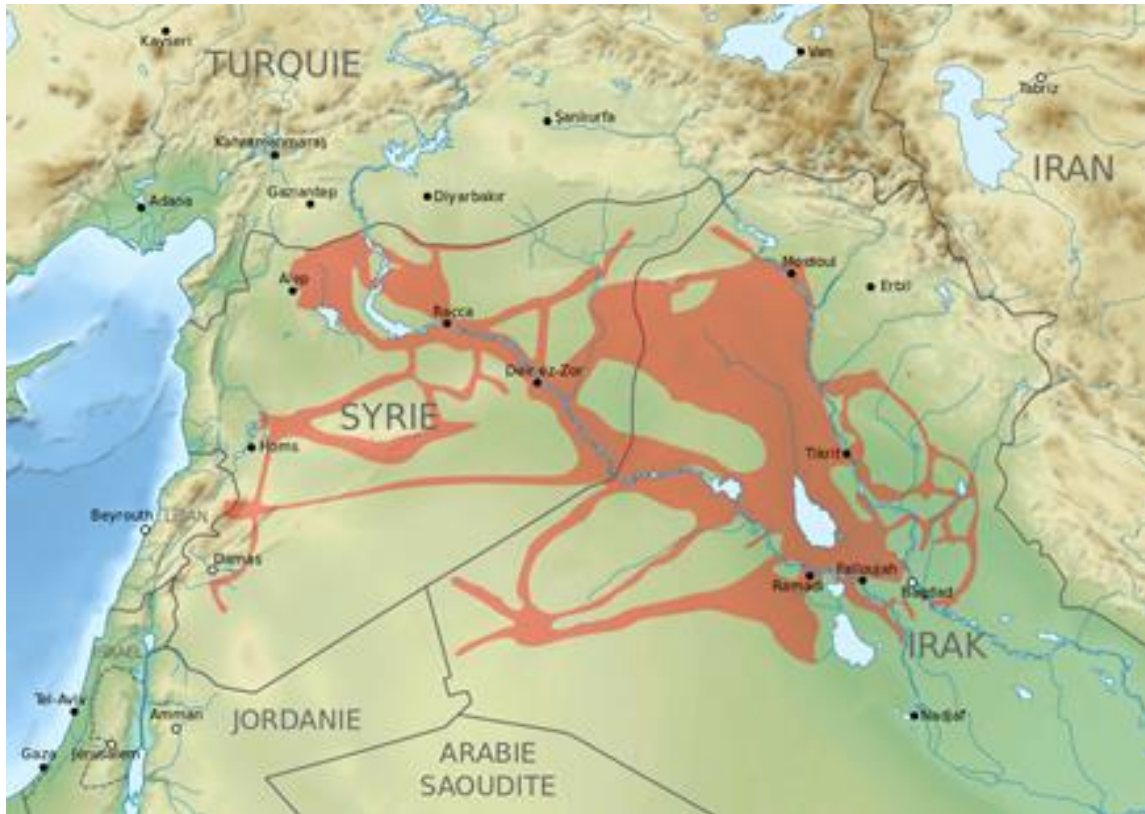
Obavy z IS zesilovala jeho kontrola dodávek obilí a většiny syrských nalezišť zemního plynu a ropy, potřebné pro všechny válčící strany! Na vrcholu moci (květen **2015**) disponoval cca 30 000 bojovníky (mj. např. 5000 z Evropy) a ročním rozpočtem cca 1 mld. USD. Neměl však k dispozici ani letectvo, ani atomové zbraně. Do války proti IS se postupně zapojily (z různých důvodů) např. USA, Rusko, Turecko, Francie, VB, Izrael, Jordánsko, Saúdská Arábie, Spojené arabské emiráty, ...

V březnu **2019** ztratil IS poslední držené město a v říjnu 2019 byl zabit Abú Bakr al-Bagdádí.

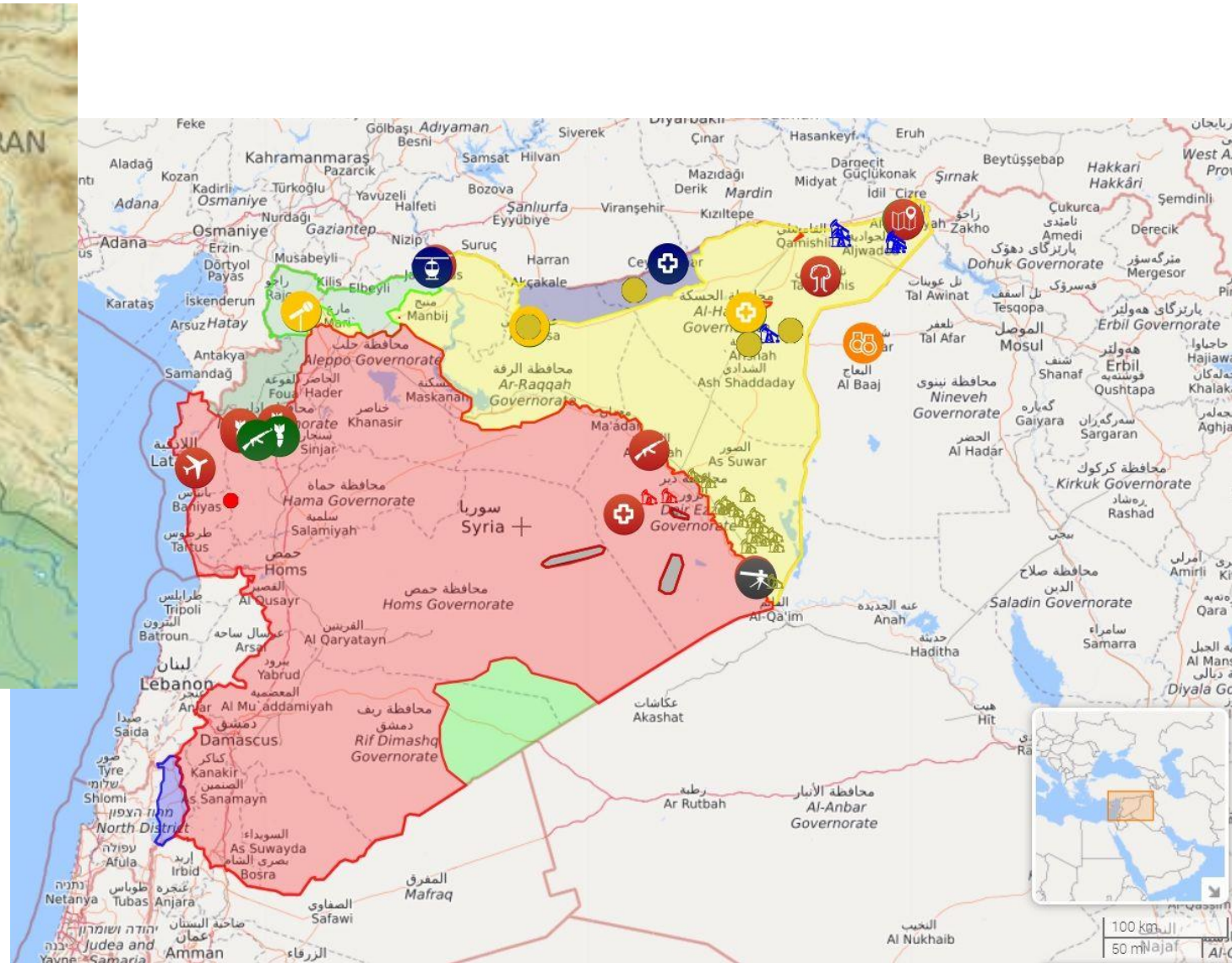
Ze Sýrie, která měla před válkou 22 milionů obyvatel, jich emigrovalo 5,6 milionu a dalších 6,6 milionu osob představují tzv. vnitřně přesídlení lidé, kteří zůstali žít uvnitř hranic státu.

Islámský stát byl poražen, ale rozvrat Sýrie (a také Iráku) není zdaleka u konce ...

Maximální rozsah dosáhlo území pod kontrolou IS v květnu 2015

Kdo co ovládal v Sýrii v srpnu 2020.

Červeně území pod kontrolou vlády, žluté pod správou kurdevských milic, zelené ovládají umírnění protivládní povstanci.

- S působením Islámského státu a radikálním islámem vůbec souvisí také **téma konverze k islámu, radikalizace muslimů žijících v evropských zemích a jejich přímá podpora, včetně boje v řadách této i obdobných organizací.**
- Velice působivě je toto téma zpracováno např. v osmidílném švédském [seriálu Chalífát \(Caliphate\) z roku 2020.](#)
- Ke stažení např. [zde](#)

Výše popisované dění v Sýrii, Iráku (a nejen tam) odstartovalo v dubnu **2015 celoevropskou migrační krizi**. Ve Středozemním moři se potopilo několik lodí s migranty. Utopilo se cca 1 200 lidí a začalo se uvažovat o přerozdělování uprchlíků jednotlivým členskými státy EU. Za celý rok 2015 státy EU přijaly podle údajů Eurostatu celkem **1 256 000 žádostí o azyl**. Od března 2016 došlo vlivem částečného uzavření Balkánské migrační trasy k výraznému omezení počtu imigrantů. Např. v roce 2018 připlulo do Evropy „pouze“ 119 336 nelegálních migrantů.

Jedním ze symbolů migrační krize 2015 se stal utonulý tříletý kurdský chlapec na pláži poblíž tureckého města Bodrum.

Tweet

V roce 2019 požádalo v členských státech EU-27 o mezinárodní ochranu 612 700 osob, které žádaly o azyl poprvé.

Tweet

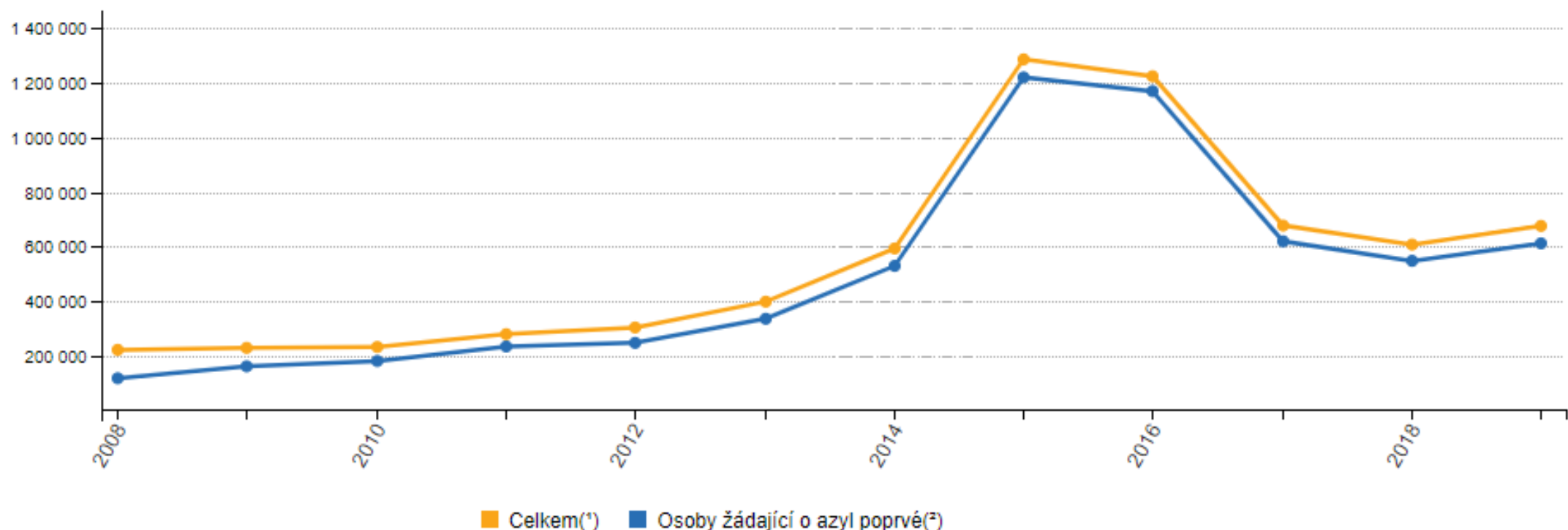
Nejčastějšími zeměmi státního občanství žadatelů o azyl v EU-27 byly v roce 2019 Sýrie, Afghánistán a Venezuela.

Tweet

V roce 2019 vedlo 38 % prvoinstančních rozhodnutí o udělení azylu v EU-27 k pozitivním výsledkům.

Počet žadatelů o azyl (ze zemí mimo EU-27), EU-27, 2008–2019

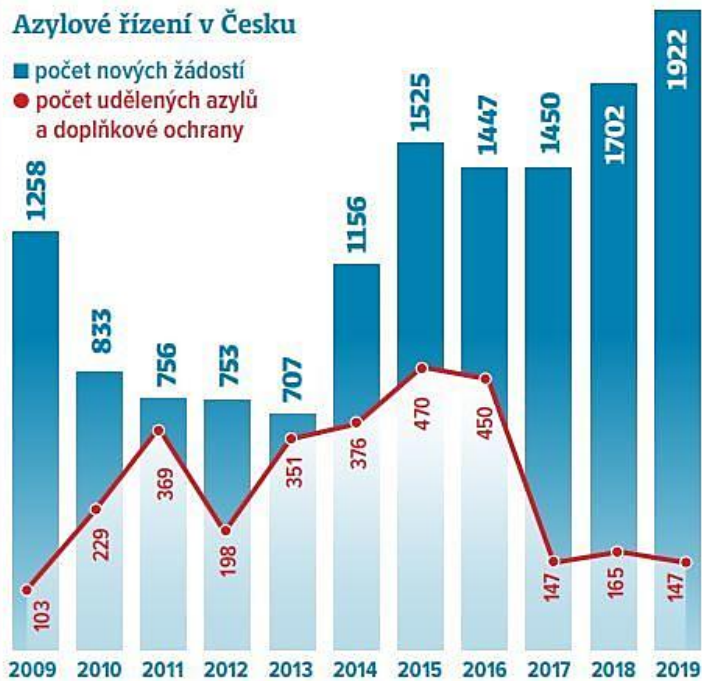
(†) 2008–2014: údaje pro Chorvatsko nejsou k dispozici.

MEZINÁRODNÍ OCHRANA

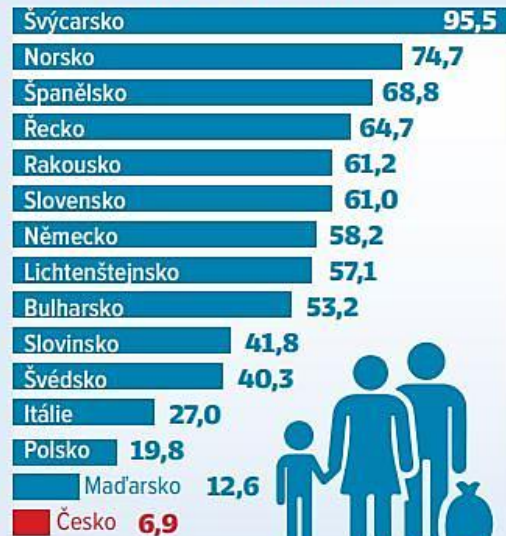
Azylové řízení v Česku

- počet nových žádostí
- počet udělených azylů a doplňkové ochrany

Pramen: ministerstvo vnitra

Jak úspěšní byli loni žadatelé o azyl v Evropě (v procentech)

Údaje dalších evropských států, jejichž azylovou politikou Eurostat sleduje, nebyly koncem února ještě dostupné. V roce 2018 bylo Česko na posledním místě z 32 států v procentuální úspěšnosti žadatelů o mezinárodní ochranu.

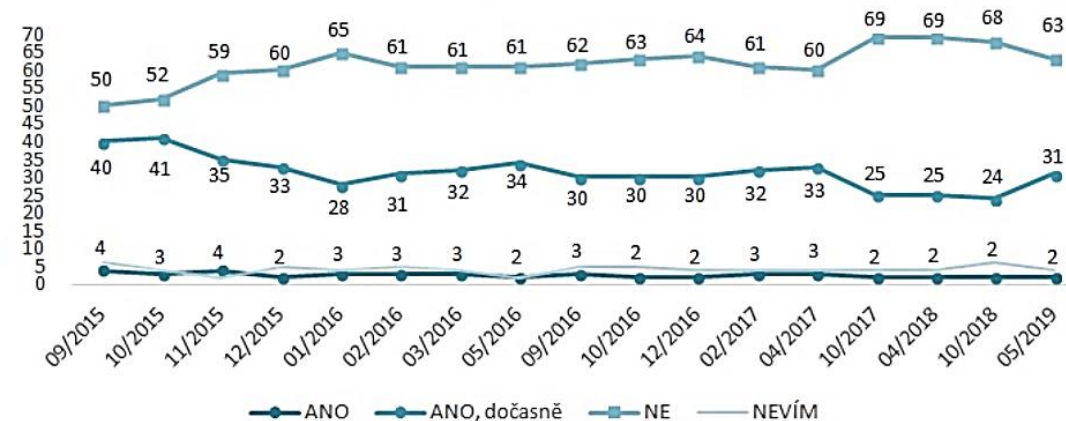
Pramen: Eurostat

Česká republika si při udělování azylu uprchlíkům počíná dlouhodobě velmi přísně!

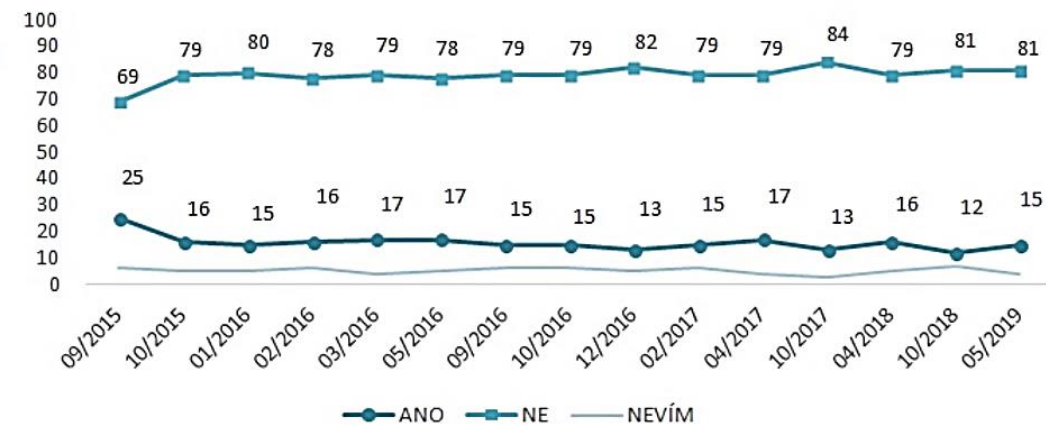
Jedná se v podstatě o odraz vnímání migrace obyvatelstvem.

Zdroj: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/postoj-ceske-verejnosti-k-uprchlikum-v-pruzkumech-verejneho-mineni-cvvm-v-sirsim-kontextu.aspx>

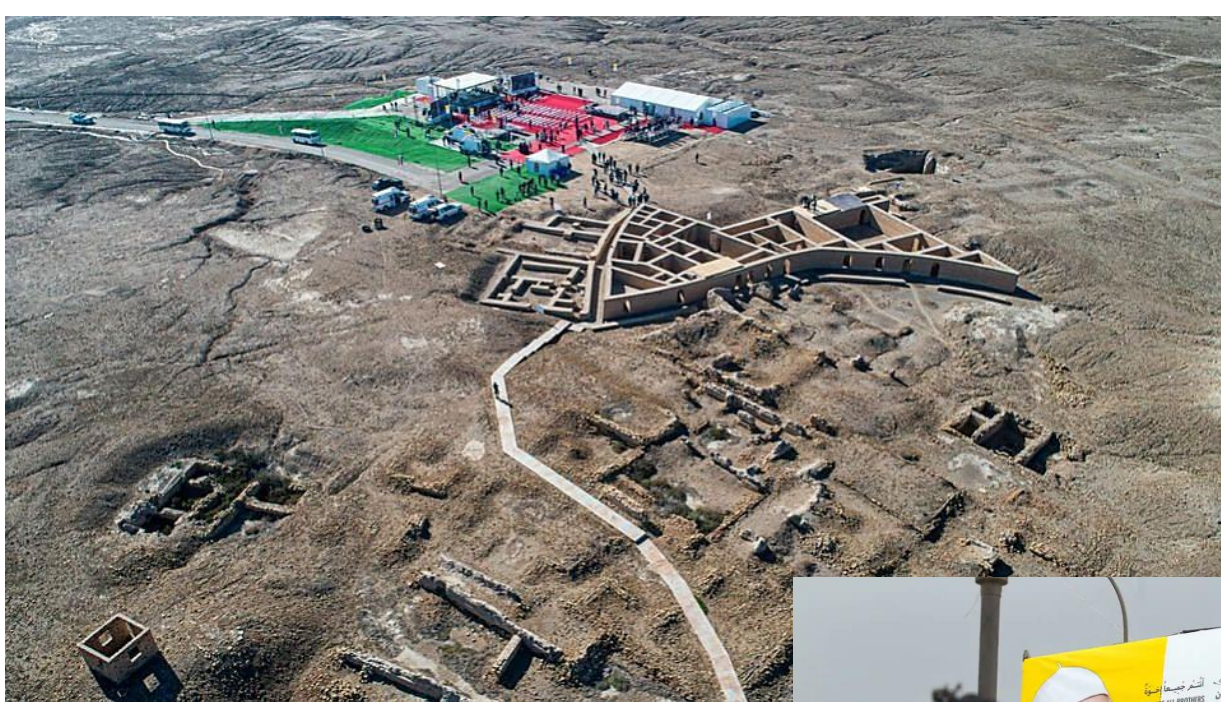
Postoj k přijímání uprchlíků ze zemí postižených válečným konfliktem

Postoj k přijímání uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky

Papež František vyzval v rámci návštěvy Iráku v březnu 2021 v Uru, v tradičně považovaném za rodiště Abrahama, irácké muslimské a křesťanské náboženské vůdce, aby odložili nepřátelství a spolupracovali na míru a jednotě:

"Z tohoto místa, kde se zrodila víra, ze země našeho otce Abrahama, prohlašujeme, že Bůh je milosrdný a že největším rouháním je zneuctívání jeho jména nenáviděním našich bratrů a sester. Nepřátelství, extremismus a násilí se nezrodily z náboženského srdce: jsou to zrady náboženství."

Otázky:

1. Slovo „Mezopotámie“ znamená .....
2. Které řeky jsou osou oblasti zvané Mezopotámie?
3. Zdroje vody v Asýrii = ...
4. Zdroje vody v Babylónii = ...
5. Uveďte alespoň tři zemědělské plodiny pěstované v Mezopotámii.
6. Domovem lidí se v Mezopotámii poprvé v dějinách stala .....
7. Nejdostupnějšími surovinami Mezopotámie byly .....
8. Jaká jev současnosti hlavní exportní surovina Mezopotámie?
9. Co víte o náboženstvích starověké Mezopotámie?
10. Ústředním místem náboženského kultu ve starověké Mezopotámii byly .....
11. Uveďte jména hlavních starých mezopotamských božstev
12. Jak je datováno sepsání Eposu o Gilgamešovi?
13. Jaké jsou ústřední myšlenky Eposu o Gilgamešovi?
14. Který ze základních biblických příběhů má původ v mezopotamských vyprávěních?
15. Čím je významný epos Enúma eliš?
16. Kdo zakládal nejstarší městské státy v Mezopotámii .....

17. Uved'te názvy alespoň tří sumerských městských států.
18. Doba sumerských městských států je datována do období .....
19. Vysvětlete podstatu chrámového a palácového hospodářství.
20. Vysvětlete pojem despocie.
21. Uved'te významné technické inovace, které přinesla sumerská kultura.
22. Nejstarším typem písma bylo .....
23. Ve kterém období se objevuje klínové písmo?
24. Typickou blízkovýchodní archeologickou lokalitou je tzv. tell – vysvětlete pojem.
25. K čemu sloužily tzv. pečetní válečky?
26. S dobou tzv. sumerské renesance se pojí jméno panovníka .....
27. Čím byla trestána provinění podle Urnammuova zákoníku?
28. Čím byla trestána provinění podle Chammurapiho zákoníku?
29. Jak byla v Babylonu zajištěna všeobecná znalost Chammurapiho zákoníku?
30. Na počátku 2. tis. př. n. l. vznikly na území Mezopotámie dva státní útvary. Které?
31. Ve kterém období existovala Babylonská říše?
32. Centrem vzdělanosti v Babylonské říši byly .....
33. První známá mezinárodní smlouva navazující na bitvu u Kadeše byla uzavřena mezi .....

34. Uved'te jméno panovníka spojovaného se zbořením Šalamounova chrámu v Jeruzalémě (tzv. prvního chrámu).
35. Kde si můžete prohlédnout rekonstrukci Ištařiny brány?
36. Jaký byl význam (využití) tzv. Babylonské věže?
37. V roce 539 př. n. l. se Mezopotámie stala součástí .....
38. Název Asýrie byl odvozen od .....
39. Uved'te alespoň 3 významná sídla Asyrské říše.
40. Starověká knihovna v Ninive je spojována se jménem panovníka .....
41. Vysvětlete význam pojmu lamassu.
42. Ve kterém století ovládla Asýrie načas území Egypta?
43. Jaký náboženský význam měly lovecké aktivity asyrských panovníků?
44. Které státy dnes existují na území Mezopotámie?
45. Evropskou migrační krizi z roku 2015 vyvolala mj. přistěhovalecká vlna z těchto států Mezopotámie .....

Zdroje:

- <http://www.dejepis.com/>
- <http://ksv.upol.cz/txt/PSD.pdf>
- BURIAN, Jan a Pavel OLIVA. Civilizace starověkého Středomoří. 2. vydání. Praha: Arista Books, 2015. ISBN 978-80-87867-20-4.
- SVOBODA, Ludvík, ed. Encyklopedie antiky. 2. vyd. Praha: Academia, 1974.
- Hérodotos, Dějiny, Odeon, Praha 1972
- BERÁNEK, Ondřej a Bronislav OSTŘANSKÝ, ed. Islámský stát: Blízký východ na konci časů. Praha: Academia, 2016. Orient (Academia). ISBN 978-80-200-2654-5.
- Nováková, Nea, Pecha, Lukáš, Rahman, Furat. Dějiny Mezopotámie. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1998. 266 s. ISBN 80-7184-416-0
- SEDLÁČEK, Tomáš. Ekonomie dobra a zla: po stopách lidského tázání od Gilgameše po finanční krizi. 2. vyd. Praha: 65. pole, 2012. ISBN 978-80-87506-10-3.
- <https://www.wga.hu/frames-e.html?/html/r/raphael/>
- <https://1igc0ojossa412h1e3ek8d1w-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2018/03/KAPPA3025427.jpg>
- <https://botany.cz/cs/ficus-carica/>
- https://www.figweb.org/Fig_wasps/Agaonidae/Agaoninae/Blastophaga/images/Blastophaga_psenes_JYR_habitus_lateral.jpg
- <https://images-na.ssl-images-amazon.com/images/I/61J%2BQIVaHUL.AC.SX522.jpg>
- <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2006/cislo-11/prvni-obepluti-afriky.html>
- <https://www.ancient.eu/image/11755/recreation-of-the-etemenanki-in-babylon/>
- Autor: Karl Musser, translated labels by User:Mathias-S – Image:Tigr-euph.png, CC BY-SA 2.5, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=54507626>
- <https://www.google.cz/maps/place/Hasankeyf,+Batman,+Turecko/@37.712806,41.4152079,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipNk444NmWf0KhKfNw0RMFUu49Vh4aw2WCC9WMO7!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipNk444NmWf0KhKfNw0RMFUu49Vh4aw2WCC9WMO7%3Dw203-h152-k-no!7i4128!8i3096!4m5!3m4!1s0x400b0c853d00283f:0x5b676a7c895c6c87!8m2!3d37.712806!4d41.4152079>
- https://www.google.cz/maps/place/Hasankeyf,+Batman,+Turecko/@37.712806,41.4152079,3a,83.9y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipMppOyYgfl60KUllaUNayYS0kBs_vqjN2ow6see!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipMppOyYgfl60KUllaUNayYS0kBs_vqjN2ow6see%3Dw203-h135-k-no!7i1000!8i667!4m13!1m7!3m6!1s0x400b0c853d00283f:0x5b676a7c895c6c87!2sHasankeyf,+Batman,+Turecko!3b1!8m2!3d37.712806!4d41.4152079!3m4!1s0x400b0c853d00283f:0x5b676a7c895c6c87!8m2!3d37.712806!4d41.4152079
- <https://slideplayer.com/slide/10365070/>
- <https://irrinews.com/2018/10/17/iraq-plans-to-rehabilitate-traditional-irrigation-methods-to-cope-with-drought-and-water-scarcity/>
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Near_East_ISIS_controlled_areas-fr.svg
- <https://www.irantravelingcenter.com/irans-mountains-and-mountain-attractions-climbing-guide-in-iran/>

- Autor: Dodo na projektu Wikipedie v jazyce čeština, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9039215>
- By Bjørn Christian Tørrissen - Own work by uploader, <http://bjornfree.com/galleries.html>, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=8316490>
- By Bertramz - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=8936090>
- <https://www.pressreader.com/czech-republic/mf-dnes/20191217/281844350527956>
- <https://cdn.xsd.cz/original/190e706014e03ed595b7cbe647cfaf31.jpg>
- https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/azyl-uspesnost_1905070600_pek
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Asylum_statistics/cs
- <https://m.aimg.sk/ras-cz/11-origin-6217370.jpg>
- <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/rozvracene-staty-syrie/r~87a3247ae9c411eaa25cac1f6b220ee8/>
- https://static.dw.com/image/18803136_303.jpg
- <https://images.mid-day.com/images/2015/sep/Aylan-Kurdi.jpg>
- Autor: Photo: SAC Andy Holmes (RAF)/MOD, OGL v1.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=31540661>
- Autor: Neznámý, Volné dílo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=854802>
- <https://i.pinimg.com/originals/a7/de/9f/a7de9f93176af7aacb027ba3c4553560.jpg>
- <http://pertinacia.pise.cz/10-sumerian-art-sumerske-umeni.html>
- <https://www.thoughtco.com/tell-asmar-sculpture-hoard-169594>
- <https://i.pinimg.com/originals/f5/3d/2e/f53d2e1c6891244375a8ef37b6a64ee0.jpg>
- https://www.brown.edu/Departments/Joukowsky_Institute/courses/ancientneareast/files/9587784.jpg
- By Sting, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=545440>
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f9/Standard_of_Ur_-_War.jpg
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/7f/Standard_of_Ur_-_peace_side.jpg
- <https://smarthistory.org/wp-content/uploads/2019/08/naram-sin.jpg>
- https://lh3.googleusercontent.com/proxy/Pwh70gA97lbYKcBJhmfXfhFUMLf_w6oZDI02jI5eTVyCAQ50nGzbRle84KYTyKB_NlhXQL4Jg7FT8ovnmOzvT3MDmNhmPS7823IV
- <https://www.facebook.com/1308083812607374/photos/a.1308087742606981/2775501699198904/?type=3>
- <https://www.3pol.cz/data/web/obrazky-2-15/shutterstock-5303407.jpg>
- <https://i.pinimg.com/originals/75/76/6d/75766d749fe0c8436a93c35a2e8334fd.jpg>

- [https://en.wikipedia.org/wiki/Military_history_of_the_Neo-Assyrian_Empire#/media/File:Assyrian_relief_of_attack_on_an_enemy_town_during_the_reign_of_Tiglath-Pileser_III_720-743_BCE_from_his_palace_at_Kalhu_\(Nimrud\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Military_history_of_the_Neo-Assyrian_Empire#/media/File:Assyrian_relief_of_attack_on_an_enemy_town_during_the_reign_of_Tiglath-Pileser_III_720-743_BCE_from_his_palace_at_Kalhu_(Nimrud).jpg)
- <https://blog.britishmuseum.org/wp-content/uploads/2018/05/Lead-image.jpg>
- <https://www.bbc.com/culture/article/20180419-saddam-disney-for-a-despot-how-dictators-exploit-ruins>
- <https://www.ancient.eu/img/c/p/1200x627/9875.jpg?v=1599130803>
- Autor: MapMaster – Vlastní dílo, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3578442>
- <http://www.myty.info/view.php?cisloclanku=2007040020>
- https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/58961ffab3db2bc447f82be0/1598550718662-091KRRKTCOHKJQ2SY8CKR/ke17ZwdGBToddI8pDm48kOXeaGgo0RzBVk9ppWiBlnhZw-zPPgdn4jUwVcJE1ZvWQUxwkmYExglNqGp0lvTJZamWLI2zvYWH8K3-s_4yszcp2ryTI0HqTOaaUohri8PIUgIgvZB5Gic1p2Es--42JRCbUKO-Xmojvn-A0_6GfCoKMshLAGzx4R3EDFOm1kBS/Ishtar+gate+of+Babylon.jpg
- By Osama Shukir Muhammed Amin FRCP(Glasg) - Own work, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=42173835>
- By Benjamin82877 - Own work, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=70679283>
- By Nic McPhee from Morris, Minnesota, USA - British Museum with Cory and Mary, 6 Sep 2007 - 185, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=10605639>
- <http://sumerianshakespeare.com/117701/117901.html>
- <https://i.pinimg.com/originals/a0/3b/9a/a03b9aca5c33a6b6ad8acfd03670f30f.jpg>
- <https://i.pinimg.com/originals/95/d2/c9/95d2c9b708ca5c88307969f31d00b8f7.jpg>
- <https://i.pinimg.com/originals/67/36/66/673666e88687e00af492a17392e6055e.jpg>
- <https://collectionimages.npg.org.uk/large/mw52838/Sir-Leonard-Woolley.jpg>
- By Sailko - This file has been extracted from another file: Periodo accadico, sigillo in calcare nero con ishtar con piede su schiena di leone e una devota, 2350-2150 ac ca.jpg, CC BY 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=77568210>
- <https://pbs.twimg.com/media/DjIKQTrV4AA4P1C.jpg>
- <https://www.sci.muni.cz/~herber/deluge.htm>
- <https://plus.rozhlas.cz/gilgames-smrti-neutekl-ale-v-pribezich-zije-uz-pres-4-tisice-let-8263386>
- By Hans Ollermann - This file has been extracted from another file: Sargon of Akkad statue.jpg, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=89234977>
- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c7/Statue_Gudea_BM_WA122910.jpg
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Urnammu>
- <https://i.pinimg.com/originals/27/a8/32/27a832d59ec85ba6706c6e8c4e89efbf.jpg>

- [https://en.wikipedia.org/wiki/Military_history_of_the_Neo-Assyrian_Empire#/media/File:Assyrian_relief_of_attack_on_an_enemy_town_during_the_reign_of_Tiglath-Pileser_III_720-743_BCE_from_his_palace_at_Kalhu_\(Nimrud\).jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Military_history_of_the_Neo-Assyrian_Empire#/media/File:Assyrian_relief_of_attack_on_an_enemy_town_during_the_reign_of_Tiglath-Pileser_III_720-743_BCE_from_his_palace_at_Kalhu_(Nimrud).jpg)
- https://is.muni.cz/el/1421/podzim2012/RLB295/um/Myty_stare_Mezopotamie.pdf
- <https://medium.com/history-of-yesterday/the-ancient-and-forgotten-sumer-civilization-222e2159b553>
- Autor: Paul Goyette – <https://www.flickr.com/photos/pgoyette/235999644/>, CC BY-SA 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1149164>
- Autor: yumyporky – <https://www.flickr.com/photos/yummy-porky/3835239904/>, CC BY 2.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9840096>
- <https://www.themediterraneanandish.com/wp-content/uploads/2020/02/falafel-recipe-1.jpg>
- <https://s3-ap-southeast-2.amazonaws.com/tbsnz/img/cft/SesameOil/SesameOil3.jpeg>
- Autor: H. Zell – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=9492679>
- Autor: Bff – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=26870069>
- https://lifegivingwater.files.wordpress.com/2018/06/img_1087.jpg
- <https://www.ustavprava.cz/blog/2018/07/nejstarsi-zakony-lidstva/>
- <https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/2322/1/Akkadske%20pravni%20texty.pdf>
- Autor: Bernard Gagnon – Vlastní dílo, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=37792370>
- <http://www.kadingirra.com/gates.html>
- <https://m.wm.pl/2019/10/n/img-6951-585259.jpg>
- Autor: Map of the Achaemenid Empire.jpg: William R. Shepherdderivative work: Rowanwindwhistler (diskuse) – Map of the Achaemenid Empire.jpg, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=41428932>
- https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/19555/1/BP_Proskova2015.pdf
- https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/irak-devalvace-meny-dodavky-elekriny-iran-zemni-plyn-ropa-financni-krize.A210106_162522_eko-zahranicni_maz
- <https://i.pinimg.com/736x/b4/03/f2/b403f2b427b93c0433f58bcfaf6cf6a9.jpg>
- <https://www.aramcoworld.com/Articles/January-2019/The-Age-of-Ivory>
- <https://www.ancient.eu/article/784/the-nimrud-ivories-their-discovery--history/>
- By AVRAM GRAICER - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=36308008>
- Autor: Near_East_topographic_map-blank.svg: Sémhurderivative work: Zunkir (talk) – Near_East_topographic_map-blank.svg, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=11554997>
- `` By Trjames (Own work), CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=2600072>
- https://www.reddit.com/r/ArtefactPorn/comments/a9zssa/assyrian_soldier_crosses_a_river_on_inflated/
- <https://www.peabody.harvard.edu/node/2151>

- https://assets.atlasobscura.com/media/W1siZiIsInVwbG9hZHMvcGxhY2VfaW1hZ2VzLzR5bTRweJZkaGVwOGQzN2YwZjYiYWZhMmJiYTdiX2Z1bGxzaXplb3V0cHV0Xzg4Yi5qcGVnIl0sWyJwliwiY29udmVydClslJdLFsicClslmNvbnZlc nQiLCItcXVhbGl0eSA4MSAtYXV0by1vcmlbnQiXSxblnAiLCJ0aHVtYiIsIjc4MHg1MjAjl1d/fullsizeoutput_88b.jpeg
- By Véronique Dauge - This place is a UNESCO World Heritage Site, listed as Ashur (Qal'at Sherqat)., CC BY-SA 3.0 igo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=58154843>
- By SapraAshuraya - Own work, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=49083728>
- By Osama Shukir Muhammed Amin FRCP(Glasg) - Own work, CC BY-SA 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=94645630>
- <https://i.pinimg.com/originals/78/c6/59/78c6593ee1ce05bdfb78d591256f63c9.jpg>
- Autor: London Stereoscopic & Photographic Company. – [1], CC BY 4.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=33321579>
- https://c.files.bbci.co.uk/213A/production/_88460580_gettyimages-464862346.jpg
- https://s.yimg.com/ny/api/res/1.2/t97C51hdrF7AUoA0YFqnPg--/YXBwaWQ9aGlnaGxhbmRlcj3PTk2MDtoPTUzOS4yNQ--/https://s.yimg.com/uu/api/res/1.2/nqqk0cP8OpHAAEd0dJiEkg--~B/aD03MTk7dz0xMjgwO2FwcGlkPXI0YWNoeW9u/https://media.zenfs.com/en/the_canadian_press_huffpo_en_41/fb691f141c90ae98864fda8c99bb6b74
- <https://www.middleeasteye.net/news/iraq-pope-francis-visit-ur-abraham-birthplace>
- <https://www.vaticannews.va/cs/papez/news/2021-03/papez-v-iraku-den-druhy.html>
- https://images.hindustantimes.com/img/2021/03/04/1600x900/AFP_94A34F_1614871750852_1614872867699.jpg
- https://www.middleeasteye.net/sites/default/files/2021-02-22T103725Z_1890814517_RC2MXL9SX29J_RTRMADP_3_POPE-IRAQ-UR-PREPARATIONS%20%281%29.jpg